

ΕΚΠ
13 14

ΕΡΕΥΝΑ
ΑΕΠ

1992

1314 F

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΡΚΡΙΘΕΙΣΙΑ ΕΝ ΤΩ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1896
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΤΓ' ΝΟΜΟΝ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ Σ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

257

559
Κ. Ν. Π. 96

ΕΚΠ
1314

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΙΟΤΩΛΕΙΟΝ Ο «ΕΡΜΗΣ» — ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

38 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 38

1896

ΕΚΠ
R

ΑΙΦΟΤΣΙ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

Περὶ τῆς Ἱστορίας τοῦ κ. Ἀλκ. Ἰωαννίδου.

Ἐν τῇ διατάξει τῆς ὕλης κατέβαλε πολλὴν ἐπιμέλειαν ὁ συγγραφεὺς, ἐκτενέστερον μὲν πραγματευσάμενος τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πολλὴν δὲ φειδῶ ἐπιδειξάμενος ἔν τισιν, ὧν ἡ λεπτομερὴς γνῶσις οὐδεμίαν ὠφέλειαν πρόκειται νὰ παράσχη τοῖς μαθηταῖς δημοτικῆς σχολείου.

Ὁ κ. Ἰωαννίδης ὠφελήθη πολὺ ἐκ τῶν πορισμάτων τῆς κριτικῆς ἐρεύνης τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τὸ λεκτικὸν εἶνε σαφὲς καὶ ἀκριβές. Ἀβλεπτήματα δὲ καὶ σφάλματα πραγματικά ἑλλείπουσιν ἐκ τῆς συγγραφῆς ταύτης τοῦ κ. Ἰωαννίδου, ἣν ἀσμενὴ ἐγκρίνει ἡ ἐπιτροπεία ὡς διδακτικὸν βιβλίον.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 12 Ἰουλίου 1896.

Ὁ Πρόεδρος
ΧΡΗΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ μέλη

Α. Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΗΣ
Δ. Π. ΚΟΥΒΕΛΑΣ
Κ. Γ. ΤΡΥΓΩΝΗΣ
Α. Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΟΣ.

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Αλκ. Ιωαννίδης

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς ὠραίας Πατρίδος μας ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας. Ἄλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ γνωρίζωμεν πῶς ὠνομάζοντο οὗτοι καὶ πότε ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ πρῶτοι οὗτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχον κατοικίας καὶ ἐνδύματα καὶ δὲν ἐγνώριζον νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, ἀλλ' ἔζων ἐντὸς σπηλαίων καὶ ἔτρωγον ἀγρία ζῶα, καρπούς ἀγρίων δένδρων καὶ φυτά. Ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθον πολλὰ ἔτη, ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐξημέρωσαν τοὺς πρῶτους κατοίκους. Οἱ ἀνθρωποὶ ἐκεῖνοι ὠνομάζοντο Πελασγοί.

Κυκλώπεια τείχη.

Οἱ Πελασγοί, διὰ νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἄλλων κακῶν ἀνθρώπων, κατεσκεύαζον ἐκ μεγάλων λίθων ὑψηλὰ τείχη περίξ τῶν πόλεων των. Τὰ τείχη ἐκεῖνα ἐθαύμαζον καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι καὶ ὠνομάσαν αὐτὰ «κυκλώπεια τείχη». Ὀνόμασαν δὲ αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι τοιοιτοτρόπως, διότι ἐνόμιζον, ὅτι ἔκτισαν αὐτὰ οἱ Κύκλωπες, οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν μυθολογίαν, ὅτι ἦσαν μονόφθαλμοι καὶ εἶχον δύναμιν ὑπεράνθρωπον. Λεῖψανα κυκλωπέων τειχῶν ὑπάρχουσι καὶ μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἕλληνες.

Μετὰ τοὺς Πελασγούς ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἕλληνες. Οὗτοι, ἐπειδὴ ἦσαν πολεμικώτεροι τῶν Πελασγῶν, ὑπέταξαν τοὺς Πελασγούς καὶ κατώρθωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ μὲν χώρα νὰ ὀνομασθῆ Ἑλλάς, πάντες δὲ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ὀνομασθῶσιν Ἕλληνες. Διηροῦντο δὲ οἱ Ἕλληνες εἰς τέσσαρας φυλάς, τὴν Ἀχαϊκὴν, τὴν Δωρικὴν, τὴν Ἴωνικὴν καὶ τὴν Αἰολικὴν.

Αἱ διάφοροι πόλεις τῶν Ἑλλήνων δὲν ἀπετέλουν ἓν κράτος, καθὼς σήμερον αἱ διάφοροι πόλεις καὶ τὰ χωρὶς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἀποτελοῦσι τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἀλλ' ἕκαστη μεγάλη πόλις ἀπετέλει ἴδιον κράτος καὶ εἶχεν ἴδικόν της βασιλέα. Πάντες ὅμως οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς καὶ ἀνεξαρτήτους πολιτείας, εἶχον τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν. Ὡστε οἱ Ἕλληνες ἀπετέλουν ἓν ἔθνος, διηρημένον εἰς πολλὰ κράτη.

Θρησκεία.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον, ὅτι ὑπῆρχον πολλοὶ καὶ διάφοροι θεοί, οἱ ὅποιοι διηύθυνον τὰ φυσικὰ φαινόμενα (τὸ φῶς, τοὺς ἀνέμους, τὰ νέφη, τὴν βροχὴν, τὴν θάλασσαν κλπ.). Παρεδέχοντο δὲ, ὅτι οἱ θεοὶ ἦσαν ἀθάνατοι, ἀκόμη δὲ ὅτι εἶχον μορφήν ἀνθρώπου καὶ ὄλως τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίστευον δηλαδή, ὅτι οἱ θεοὶ ἐπροστάτευον τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους καὶ ἐτιμῶρουν τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ πρὸς τούτοις παρεδέχοντο, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ διεπράττον ἀμαρτήματα καὶ ὅτι πολλάκις ἐριλονίκουν μεταξύ των. Ἀκόμη δὲ ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ ἔτρωγον φαγητὰ καὶ ἔπινον οἶνον. Ἐλέγετο δὲ ἡ τροφή τῶν θεῶν ἀμβροσία, ὁ δὲ οἶνός των ἀνέκταρ.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἐπίστευον εἰς πολλοὺς θεοὺς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλ-

λῆνες, ὡς ἀνωτάτους θεοὺς ἐθεώρουν δώδεκα. Παρεδέχοντο δὲ, ὅτι οἱ ἀνώτατοι οὗτοι δώδεκα θεοὶ των κατώκων εἰς τὸν Ὀλυμπον. Διὰ τοῦτο ὠνόμαζον αὐτοὺς Ὀλυμπίους. Ἦσαν δὲ οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοὶ οἱ ἐξῆς· ὁ Ζεὺς, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ ἀνώτατος πάντων τῶν θεῶν, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἄρης, ὁ Ἥφαιστος, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἥρα, ἡ Ἄθηνᾶ, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Ἑστία καὶ ἡ Δημήτηρ.

Πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν κατεσκευάζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔθετον ἀγάλματα τῶν θεῶν. Ἐθυσίαζον δὲ εἰς αὐτοὺς ζῶα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ ἐφανεύωνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέλλοντα διὰ διαφόρων μέσων καὶ ἰδίως διὰ τῶν σπλάγχχνων τῶν θυσιαζομένων ζῶων καὶ διὰ τῶν μαντείων.

Μαντεῖα.

Τὰ μαντεῖα ἦσαν ναοί, ἐνθα θεὸς τις δι' ἱερέως ἢ δι' ἱερείας πρόελεγε τὰ μέλλοντα. Τοιαῦτα μαντεῖα ἦσαν πολλὰ. Τούτων ἐπισημότερον ἦτο τὸ ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἡπείρου, ἐπισημότερον δὲ τὸ ἐν Δελφοῖς, τὸ ὁποῖον ἐσέβοντο ὄχι μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ ξένοι.

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔκειτο ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα. Ἐπίστευον δὲ οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ὁ προστάτης τοῦ μαντείου τούτου Ἀπόλλων ἔδιδε τὴν δύναμιν εἰς ἱερείαν τινα νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα. Ἡ τοιαύτη ἱερεία ὠνομάζετο Πυθία.

Ἡ Πυθία, διὰ νὰ εἴπῃ μαντείαν τινα, ἐκάθητο ἐπὶ τρίποδος, ὁ ὁποῖος ἐτοποθετεῖτο ὑπεράνω χάσματος, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις. Ἐπὶ τοῦ τρίποδος ἐκείνου καθημένη ἔλεγεν ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις. Διὰ τῶν λέξεων δὲ τούτων οἱ ἱερεῖς τοῦ ναοῦ κατήρτιζον τὴν ἀπόκρισιν, τὴν

οποίαν ἐδίδον εἰς τὸν ἐρωτῶντα τὸ μυστήριον. Αἱ ἀποκρίσεις αὗται ὠνομάζοντο χρησμοί· συνήθως δὲ οἱ χρησμοὶ ἦσαν σκοτεινοὶ καὶ διφορούμενοι.

Ξένοι ἔλθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ξένοι τινές, καὶ μάλιστα Φοίνικες, οἱ ὅποιοι ἐδίδαξαν τοὺς Ἕλληνας διαφόρους ὠφελίμους τέχνας. Ὡς ἐπισημότεροι ἐκ τῶν ξένων ἐκείνων τῶν ἐλθόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναφέρονται ὁ Κέκροψ, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἦλθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ Κάδμος, ὁ ὁποῖος ἐκ Φοινίκης ἦλθεν εἰς τὰς Θήβας, ὁ Δαναός, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἦλθεν εἰς τὸ Ἄργος, καὶ ὁ Πέλοψ, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς Φρυγίας ἦλθεν εἰς τὴν Πίσαν τῆς Ἥλιδος. Ὁ Πέλοψ μάλιστα διὰ τοῦ πλοῦτου του καὶ τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ἔκαμε, τοσοῦτον ἠϋξήσθη τὴν φήμην του, ὥστε ἅπασα ἡ χερσόνησος, ἡ ὁποία ὠνομάζετο «Ἀπία», ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ ὀνόματός αὐτοῦ «Πελοπόννησος».

Ἥρωες.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀνεφάνησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄνδρες τινές, οἱ ὅποιοι διέφερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ διέπραξαν μεγάλα κατορθώματα. Οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ὠνομάζοντο ἥρωες καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των ἐλατρεύοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἡμίθεοι. Ἐκ τούτων ἐξοχώτεροι ἦσαν ὁ Περσεύς, ὁ Θησεύς, ὁ Ἴάσων καὶ ὁ Οἰδίπους. Πάντων δὲ τῶν ἡρώων ἐξοχώτατος ἦτο ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὁποῖος μετὰ θαυμαστῆς γενναιότητος ἐξετέλεσεν ὑπεράνθρωπα κατορθώματα. Ἐπνίξε δηλαδὴ φαιερὸν λέοντα εἰς τὴν Νεμέαν, τὸν ὅποιον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ πληγώσῃ, ἀκόμη δὲ ἐφόρευσε πλείστους ληστὰς καὶ θηρία. Τὰ κατορθώματα τοῦ Ἡρακλείου ὀνομάζονται «ἄθλοι».

Τρωϊκὸς πόλεμος (1194—1184 π. Χ.)

Εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔκειτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ πόλις Ἴλιον ἢ Τροία, τῆς ὁποίας βασιλεὺς ἦτο ὁ Πρίαμος. Τοῦ βασιλέως τούτου ὁ υἱὸς Πάρις, ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθη διαφόρους χώρας καὶ βασιλεῖς, ἦλθε καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Μενέλαος. Οὗτος δὲ ὁ Μενέλαος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν Ἀγαμέμνονος καὶ σύζυγος τῆς ὠραιοτάτης Ἑλένης.

Ὁ Μενέλαος, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ φιλοξένος, ἐδέχθη τὸν Πάριν εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ ἐφιλοξένη αὐτὸν μεγαλοπρεπέστατα. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἔπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς Κρήτην χάριν τελετῆς πίνος. Ἀνεχώρησε λοιπόν, ἀφ' οὗ ἀφῆκεν ἐντολήν εἰς τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θεράποντάς του νὰ περιποιῶνται τὸν Πάριν. Ἀλλ' ὁ Πάρις ὠφελήθει ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Μενελάου ἀρπάζει τὴν Ἑλένην καὶ πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ Μενελάου καὶ φεύγει εἰς τὴν Τροίαν.

Ὁ Μενέλαος, ὅτε ἔμαθε τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης, ἐπανῆλθε τάχιστα εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀμέσως δὲ οὗτος καὶ ὁ ἀδελφὸς του Ἀγαμέμνων ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας, καὶ νὰ τιμωρήσωσι τὸν αὐθάδη Πάριν. Διὰ τὴν ἐκστρατείαν δὲ ταύτην ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν καὶ τῶν ἄλλων βασιλείων τῆς Ἑλλάδος· πάντες δὲ οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι μετὰ προθυμίας ἐδέχθησαν νὰ συνδράμωσι τὸν ὑδρισθέντα Μενέλαον, διότι τὴν προσβολὴν ταύτην τοῦ Μενελάου ἐθεώρησαν ὡς προσβολὴν ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν βασιλέων ἐκείνων ἐπιφανέστατοι ἦσαν ὁ ἀνδρείοτατος πάντων τῶν Ἑλλήνων Ἀχιλλεύς, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῶν Μυρμιδόνων, καὶ ὁ παναυρότατος Ὀδυσσεύς, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης.

Πάντες οἱ ἡγεμόνες, οἱ ἀποφασίσαντες νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας, συνῆλθον μετὰ τῶν στρατευμάτων τῶν

εἰς τὴν Αὐλίδα, πόλιν παραθαλασσίαν τῆς Βοιωτίας καὶ ἐκεῖ ἀνεκέρυξαν ἀρχιστράτηγον τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἀπὸ τῆς πόλεως δ' ἐκείνης ἀναχώρησαντες μετὰ στρατοῦ ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ μετὰ στόλου ἐκ χιλίων διακοσίων πλοίων ἐφθασάν πρὸ τῆς Τροίας καὶ ἐπολιορκήσαν αὐτήν.

Ἐἶχον παρέλθῃ ἑννέα ἔτη καὶ οἱ Ἕλληνες ἀκόμη ἐπολιορκούν τὴν Τροίαν. Δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν, διότι τὰ τεῖχη τῆς Τροίας ἦσαν ὑψηλὰ καὶ ἀπόρθητα. Κατὰ τὸ χρονικὸν δ' ἐκεῖνο διάστημα τῆς πολιορκίας πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκ τῶν Τρώων ἐφονεύθησαν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου Ἐκτωρ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνδρειότατος ἐκ τῶν Τρώων. Ἐπὶ τέλος κατὰ τὸ δέκατον ἔτος οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ ἀπηλπίσθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Τροίαν διὰ τῶν ὄπλων, κατέφυγον εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα.

Κατὰ συμβουλήν τοῦ Ὀδυσσεὺς κατεσκευάσαν μέγαν ξύλινον ἵππον καὶ ἐτοποθέτησαν αὐτὸν πρὸ τῆς Τροίας ὡς ἀφιέρωμα δῆθεν εἰς τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν. Ἐντὸς τοῦ ἵππου ἐκείνου ἐκρύβησαν πολλοὶ ἐκ τῶν γενναϊοτέρων Ἑλλήνων· οἱ δὲ λοιποὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ προσποιηθέντες ὅτι ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκρύβησαν ὀπίσθεν τῆς νήσου Τενέδου, ἡ ὁποία κεῖται ἀπέναντι τῆς Τροίας. Οἱ Τρῶες, ὅτε εἶδον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνεχώρησαν, ἔσπευσαν μετὰ χαρᾶς καὶ παρέλαβον τὸν ἵππον, διὰ νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἵππος ἦτο ὑψηλός, ἡ δὲ πύλη τοῦ τεύχους μικρά, δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν ἵππον εἰς τὴν πόλιν. Διὰ τοῦτο ἐκρήμισαν μέρος τοῦ τεύχους καὶ διὰ τοῦ κρημισθέντος ἐκείνου μέρους ἔφερον τὸν ἵππον ἐντὸς τῆς πόλεως. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεδόθησαν εἰς διασκεδάσεις καὶ χοροὺς, τὸ δ' ἐσπέρας ἦσυχοι πλέον ἐκοιμήθησαν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα, ἐν ᾧ οἱ Τρῶες ἐκοιμῶντο, ἐξελθόντες οἱ ἐντὸς τοῦ ἵππου κεκρυμμένοι Ἕλληνες ἀνοίγουσι τὰς πύλας τῆς

πόλεως και συγχρόνως εἰδοποιούσι διὰ σημείου τοὺς ὀπίσθεν τῆς Τενέδου Ἕλληνας, ὅτι ἦτο καιρὸς ἀνὰ ἔλθωσι. Πάντες δ' ἐκεῖνοι οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ κρημισθέντος μέρους τοῦ τείχους καὶ διὰ τῶν πυλῶν ὤρμησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνευ κόπου ἐκυρίευσαν καὶ ἐπυρπόλησαν αὐτήν.

Κατὰ τὴν ἔλωσιν ταύτην τῆς Τροίης ὁ Πρίαμος, ὁ Πάρις καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν Τρώων κατεσφάγησαν, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Ἠχμαλωτίσθη δὲ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Πριάμου Ἐκάβη μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Κασσάνδρας, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Ἑκτορος Ἄνδρουμάχη. Ἡ δὲ αἰτία ἔλων τῶν κακῶν Ἑλένη παρεδόθη εἰς τὸν Μελέαον.

Ἄλλὰ καὶ οἱ νικηταὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔπαθον πλεῖστα κακὰ. Ὁ Μενέλαος, ἀφ' οὗ ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη περιπλανήθη μετὰ τῆς Ἑλένης, ἐπανῆλθε τέλος εἰς τὴν Σπάρτην, ἔνθα ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἐπανελθὼν εἰς τὰς Μυκῆνας ἐδόλοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Αἰγίσθου καὶ τῆς ἀπίστου συζύγου του Κλυταιμῆστρας. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ἀφ' οὗ περιπλανήθη ἐπὶ δέκα ἔτη, κατάρθωσεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐπανέλθη εἰς Ἰθάκην καὶ ἀπήλλαξε τὴν πιστὴν σύζυγόν του Πηνελόπην ἀπὸ τοὺς ἀυθαδεστάτους μνηστήρας, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν αὐτὴν σύζυγον.

Τὸν κατὰ τοῦ Ἥλιου πόλεμον καὶ τὴν περιπλάνησιν τοῦ Ὀδυσσεῶς ὑμνησεν ὁ ἐνδοξότατος ποιητὴς τῶν Ἑλλήνων Ὅμηρος διὰ τῶν δύο ἀθανάτων ποιημάτων του, τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας.

Κάθοδος τῶν Δωριέων.

Τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Οἴτης κειμένην Δωρίδα κατῴκουν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ Δωριεῖς. Πρὸς τοὺς Δωριεῖς τούτους εἶχον καταφύγη οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, διότι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἶχον ἐκδιωχθῆ τῆς

Πελοποννήσου. Μετὰ ὀγδοήκοντα δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας ἦτοι τῷ 1104 π. Χ., οἱ Δωριεῖς οὗτοι ἔχοντες ἀρχηγούς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους Τήμενον, Κρεσφόντην καὶ Ἀριστόδημον καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, τῶν ὁποίων βασιλεὺς ἦτο ὁ Ὄξυλος, εἰσέβηλον εἰς τὴν Πελοπόννησον. Καὶ ὁ μὲν Ὄξυλος μετὰ τῶν Αἰτωλῶν κατέλαβε τὴν Ἥλιον, ὁ δὲ Τήμενος τὴν Ἀργολίδα, ὁ δὲ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν, ὁ δὲ Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς, οἱ ὅποιοι ἦσαν δίδυμοι υἱοὶ τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ φονευθέντος κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ὑπὸ Κραυνοῦ, κατέλαβον τὴν Λακωνικὴν. Ἐκτότε ἡ Σπάρτη εἶχε πάντοτε δύο βασιλεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἦτο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Εὐρυσθένου, ὁ δὲ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Προκλέους.

Θάνατος τοῦ Κόδρου.

Ὅτε ἐβασίλευεν ἐν Ἀθήναις ὁ φιλόπατρις Κόδρος, οἱ Δωριεῖς ἠθέλησαν νὰ κυριεύσωσι τὰς Ἀθήνας. Διὰ τοῦτο εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔδωκε χρησμὸν, ὅτι θὰ νικήσωσιν ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς θὰ φονευθῆ, οἱ Δωριεῖς προσεῖχον νὰ μὴ φονεύσωσι τὸν Κόδρον. Ἄλλ' ὁ Κόδρος ἦτο τοσοῦτο φιλόπατρις, ὥστε ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμαθε τὸν χρησμὸν δὲν ἐπέθυμει ἄλλο τι εἰμὴ νὰ θανατωθῆ ὑπὸ τῶν Δωριέων καὶ τοιούτοτρόπως νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του. Διὰ νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν τοῦτο, ἐνεδύθη φορέματα χωρικοῦ καὶ, ἀφ' οὗ ἔλαβε πέλεκυν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ φορτίον ζύλων ἐπὶ τῶν ὤμων του, εἰσῆλθεν ἀγνώριστος εἰς τὸ Δωρικὸν στρατόπεδον. Ἐκεῖ δὲ ἐπίτηδες ἐφιλονίκησε πρὸς τινα Δωριεῶν καὶ, ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν αὐτόν, ἐφονεύθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ πληρωθέντος ἐκείνου Δωριεῶς. Οἱ δὲ Δωριεῖς, ὅτε ἔμαθον, ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο

ὁ βασιλεὺς Κρόνος, ἐνόμισαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νικήσωσι. Διὰ τοῦτο ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι.

Ἡ κἀθοδος τῶν Δωριέων ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσι τὰς πατρίδας τῶν καὶ νὰ ἰδρῦσωσιν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποικίας. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν νικητῶν Δωριέων διηυθύνθησαν εἰς τὰ παράλια ὡσαύτως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἰδρυσαν καὶ αὐτοὶ ἀποικίας. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἰδρῦθησαν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ὠνομάσθησαν Αἰολικαί, Ἰωνικαὶ καὶ Δωρικαί.

Αἱ Αἰολικαὶ ἀποικίαι ἔκειντο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αὗται ἀπετελοῦντο ἐκ δώδεκα πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ Κύμη καὶ ἡ ἐπὶ τῆς νήσου Λέσθου Μυτιλήνη.

Αἱ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι ἔκειντο πρὸς νότον τῶν Αἰολικῶν. Ἀπετελοῦντο δὲ καὶ αὗται ἐκ δώδεκα ὡσαύτως πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἐφεσός.

Αἱ Δωρικαὶ ἀποικίαι ἔκειντο πρὸς νότον τῶν Ἰωνικῶν. Αὗται ἀπετελοῦντο ἐξ ἑξῆς πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότερα ἦτο ἡ Αλικαρνασσός.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀποικιῶν ἰδρῦθησαν μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλαι ἀποικίαι εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας καὶ εἰς ὅλην τὴν νήσον Σικελίαν. Εἰς τὰ τὰ νότια μάλιστα τῆς Ἰταλίας τόσον πολλαὶ ἦσαν αἱ ἀποικίαι, ὥστε ἡ χώρα ἐκεῖνη ὠνομάσθη «Μεγάλη Ἑλλάς».

Ἐκάστη ἀποικία ἦτο πόλις ἐλευθέρα, ἐσέβετο ὁμως μεγάλως τὴν μητρόπολιν, ἦτοι τὴν πόλιν ἐκ τῆς ὁποίας κα-

τήγετο. Ἀνάσιον δὲ ἐθεωρεῖτο μητροπόλις καὶ ἀποικίαι· νῶ
πολεμῶσι μεταξύ των.

Αἱ πλεῖσται τῶν ἀποικιῶν προάδευσαν ἐνωρὶς ἕνεκα τοῦ
ἐμπορίου. Ἄλλ' αἱ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὴν Μι-
κράν Ἀσίαν, ἔγειναν ἐπισημόταται ὄχι μόνον διὰ τὸ ἐμπό-
ριον ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας. Ἐκεῖ
ἐγεννήθησαν οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλλάδος, δηλαδή οἱ Ὅμηρος, ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγό-
ρας, ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἀγῶνες.

Οἱ Ἕλληνες τῶν μητροπόλεων καὶ τῶν ἀποικιῶν εἶχον
πολλὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις, αἱ εἰς ἐκάστην δὲ πανηγυ-
ριν ἐτέλουν καὶ ἀγῶνας. Εἰς τὰς πανηγύρεις ταύτας ἐλάμ-
βανον μέρος οἱ κάτοικοι τῆς πανηγυριζούσης πόλεως καὶ
οἱ κατοικοῦντες τὰς πλησίον αὐτῆς πόλεις. Ὑπῆρχον ὁμως
καὶ πανηγύρεις τινές, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανε μέρος ὅλος
ὁ Ἕλληνισμός. Τοιαῦται κοινὰ πανηγύρεις ἦσαν οἱ τέσ-
σαρες Πανελλήνιοι ἀγῶνες, δηλαδή τὰ Πύθια, τὰ Νέμεια,
τὰ Ἰσθμια καὶ τὰ ἐπισημότατα πάντων Ὀλύμπια.

Τὰ Ὀλύμπια ἐτελοῦντο ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Ἡλίδος ἀνὰ
τέσσαρα ἔτη κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀ-
λυμπίου Διός. Διήρουν δὲ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους μὲν
χρόνους μίαν ἡμέραν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 472 π. Χ. πέντε
ἡμέρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγῶνων πᾶς πόλεμος
ἔπαυεν.

Τὰ ἀγωνίσματα ἦσαν ὁ δρόμος (τὸ τρέξιμον), ἡ πάλη
(τὸ πάλαιμα), τὸ ἄλμα (τὸ πήδημα), ἡ δισκοβολία (τὸ λι-
θάρι) καὶ διάφορα ἄλλα. Οἱ κριταὶ τῶν ἀγωνιζομένων ἐλέ-
γοντο Ἑλλανοδίκαι καὶ ἦσαν Ἕλεῖοι. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐνίκων εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐλέγοντο Ὀλυμ-
πιονίκαί καὶ ἐλάμβανον παρά τῶν Ἑλλανοδικῶν ὡς βραβεῖον

στέφανον ἐκ κλάδου ἀγριελιάας. Οὗτος δὲ ὁ στέφανος ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ εὐγενούς Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅτι εἶχεν ἀξίαν ἀνώτεράν παντός θησαυροῦ. Διὰ τοῦτο ἐδοξάζετο ὄχι μόνον ὁ Ὀλυμπιονίκης, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ καὶ ἡ ἰδιαιτέρα του πατρὶς.

Ἡ Σπάρτη πρὸ τοῦ Λυκούργου.

Ἐκ τῶν καταλαβόντων τὴν Πελοπόννησον Δωριέων ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐκυριεύσαν τὴν Λακωνικὴν κατώκησαν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ὠνομάσθησαν Σπαρτιάται. Οἱ τοιοῦτοι εἶχον πάντοτε τὰ ἔπλα ἀνά χειρας καὶ μόνοι αὐτοὶ κατεῖχον τὰς δημοσίας ἀρχὰς τῆς Λακωνικῆς.

Ἐκ δὲ τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων τῆς Λακωνικῆς ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ἕγειναν ὑπήκοοι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ὑπεχρεώθησαν ὑπ' αὐτῶν νὰ πληρώνωσι φόρους. Οἱ τοιοῦτοι ὠνομάσθησαν περιοικοί, διότι κατώκουν τὴν πέριξ τῆς Σπάρτης χώραν ἡσυχολοῦντο δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων των, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων τῆς Λακωνικῆς ἀντεστάθησαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἕγειναν δούλοι καὶ ὠνομάσθησαν Εἰλωτες.

Λυκούργος.

Ὁ Λυκούργος ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὐνόμου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐνόμου βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἕγεινεν ὁ πρεσβύτερος τοῦ Λυκούργου ἀδελφὸς Πολυδέκτης, ὁ ὅποιος, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσεν ὀλίγα ἔτη, ἀπέθανεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πολυδέκτης οὗτος δὲν ἀφῆκε διάδοχον, βασιλεὺς μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἕγεινεν ὁ Λυκούργος. Ἄλλ' ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ὁ Λυκούργος ἔμαθεν, ὅτι ἡ χήρα τοῦ ἀδελφοῦ του ἦτο ἔγκυος. Διὰ τοῦτο διεκήρυξεν, ὅτι ἤθελε παραιτηθῆ τῆς βασιλείας, ἂν ἐγενεῖτο ἄρρεν. Καὶ

πραγματικῶς μετ' ὀλίγον, ἐπειδὴ ἡ βασίλισσα ἐγέννησεν υἱόν, ὁ Λυκούργος παρητήθη τῆς βασιλείας καὶ ἀνεκήρυξε βασιλέα τὸν νεογέννητον ἀνεψιόν του· ὠνόμασε δὲ αὐτὸν Χαρίλαον, διότι ὁ λαὸς ἐχάρη διὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Λυκούργου.

Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χαριλάου ὁ Λυκούργος ἐξηκολούθει νὰ κυβερνᾷ τὴν πατρίδα του ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου ἀνεψιοῦ του. Ἄλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συχνὰ συνέβαινον εἰς τὴν Σπάρτην ταραχαί, διότι νόμοι εἰς τὴν Σπάρτην δὲν ὑπῆρχον· πολλοὶ δὲ Σπαρτιᾶται ἐσυκοφάντουσαν τὸν Λυκούργον λέγοντες, ὅτι ἤθελε νὰ ἐθροίσῃ τὸν Χαρίλαον καὶ νὰ γείνη βασιλεύς. Ἐνεκα λοιπὸν τῶν συχνῶν ταραχῶν καὶ τῶν συκοφαντιῶν ταύτων ἠναγκάσθη ὁ Λυκούργος νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Σπάρτης.

Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Σπάρτης ὁ Λυκούργος περιηγήθη διαφόρους χώρας καὶ ἐσπούδασε τοὺς νόμους αὐτῶν. Κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Λυκούργος περιηγήτο τὰς διαφόρους χώρας, οἱ Σπαρτιᾶται εὕρισκοντο εἰς φοβερὰν παραλυσίαν, διότι δὲν εἶχον νόμους· ἔνεκα δὲ τῆς παραλυσίας ταύτης ἐκινδύνευεν ἡ Σπάρτη νὰ καταστραφῇ. Τὴν καταστροφὴν ὅμως τῆς Σπάρτης προέλαβεν ὁ Λυκούργος, διότι μετὰ δεκκετῆ ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν νόμους ἀρίστους.

Νόμοι τοῦ Λυκούργου.

Ὁ Λυκούργος δὲν ἀπέβλεπε πρὸς ἄλλο τι εἰμὴ νὰ κατορθώσῃ ν' ἀνατρέφωσιν οἱ Σπαρτιᾶται στρατιωτικῶς καὶ νὰ ἔχωσιν ὁμόνοιαν καὶ πειθαρχίαν. Διὰ νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν ταῦτα, ὥρισεν ὡς μόνην ἐνασχόλησιν τῶν Σπαρτιᾶτῶν τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις καὶ κατέστησε τοὺς Σπαρτιᾶτας ἴσους κατὰ τὰς περιουσίας. Διήρесе δηλαδὴ τὸ μὲν μεγαλειότερον μέρος τῆς Λακωνικῆς εἰς 9 000 ἴσας μερίδας καὶ ἔδωκεν

αὐτὰς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, τὸ δὲ μικρότερον μέρος εἰς 30 000 Ἴσας μερίδας καὶ ἔδωκεν αὐτὰς εἰς τοὺς περιοίκους. Ἀπηγόρευσε δὲ τὴν διανομὴν καὶ τὴν πώλησιν αὐτῶν.

Πρὸ τοῦ Λυκούργου οἱ βασιλεῖς εἰς τὴν Σπάρτην ἦσαν δύο. Τὴν τοιαύτην συνθήκειαν δὲν μετέβαλεν ὁ Λυκούργος, ἀλλ' ὥρισε νὰ εἶνε πάντοτε δύο οἱ βασιλεῖς. Πρὸς δὲ τούτοις συνέστησε τὴν γερουσίαν καὶ ὥρισε ν' ἀποτελεῖται αὕτη ἐξ 28 γερόντων, οἱ ὅποιοι νὰ εἶνε ἰσόβιοι καὶ νὰ ἔχωσιν ἡλικίαν ἀνωτέρων τῶν 60 ἐτῶν. ἐνομοθέτησε δὲ πρόεδροι τῆς γερουσίας νὰ εἶνε οἱ βασιλεῖς.

Ἡ γερουσία ἔργον εἶχε νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν, νὰ κυβερνᾷ τὴν χώραν καὶ ν' ἀποφασίζῃ περὶ πολέμου, εἰρήνης καὶ συνθηκῶν. Ἀλλὰ πᾶσα ἀπόφασις τῆς γερουσίας ἐπραγματοποιεῖτο, ἐὰν παρεδέχετο αὐτὴν καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ὠνομάζετο «ἀπέλλα». Ἀπετέλουσαν δὲ αὐτὴν πάντες οἱ Σπαρτιάται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν 30 ἐτῶν. Μετὰ πολλὰ ἔτη ὑστερον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λυκούργου ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ καὶ πέντε ἔφοροι. Οἱ ἔφοροι οὗτοι πρὶν μὲν εἶχον ἀστυνομικὰ μόνον καθήκοντα, ἔπειτα δὲ ἦσαν ἀνώτατοι ἄρχοντες, ἐνώπιον τῶν ὁποίων καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἔδιδον λόγον τῶν πράξεών των.

Ὁ Λυκούργος, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν ἰσότητά, ἀπηγόρευσε τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀκόμη δὲ καὶ τὰ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ νομίσματα. Συνέστησε δὲ τὰς κοινὰς τραπέζας, ἧτοι τὰ λεγόμενα συσσίτια, ὅπου ὅλοι οἱ πολῖται καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ἔτρωγον ὁμοῦ. Εἰς τὰ συσσίτια ταῦτα ἡ κυριωτέρα τροφή τῶν ἦτο ὁ κριθίνος ἄρτος καὶ ὁ μέλας ζωμός, ὁ ὅποιος ἦτο ἀηδέστατος. Τὸν μέλανα ζωμόν κατεσκευάζον βράζοντες χοίρειον κρέας ἐντὸς αἵματος μετὰ ὄζους καὶ ἄλατος.

Ἀνατροφή τῶν παιδῶν ἐν Σπάρτῃ.

Ὡς μέγιστον συμφέρον τῆς Σπάρτης ἐθεώρησεν ὁ Λυκοῦργος νὰ γεννῶνται ἐν Σπάρτῃ παῖδες ὑγιεῖς καὶ ν' ἀνατρέφονται καταλλήλως, διὰ νὰ γίνωνται γενναῖοι στρατιῶται. Διὰ τοῦτο τὰ νεογέννητα παιδιὰ ἐφέροντο ἐνώπιον τῶν γέροντων· οἱ δὲ γέροντες, ἐὰν μὲν εὔρισκον αὐτὰ μετ' ὀλίγου ἐλλείψεις, τὰ ἔρριπτον εἰς κρημνώδη τόπον τοῦ Ταυγέτου, ἐὰν δὲ εὔρισκον αὐτὰ ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα, τὰ ἔδιδον εἰς τοὺς γονεῖς των. Οἱ γονεῖς ἀνέτρεφον αὐτὰ μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἔτους, ἔπειτα δὲ τὰ παρέδιδον εἰς τὴν πολιτείαν, ἢ ὅποια ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀνατροφῆς των.

Οἱ παῖδες ἐν Σπάρτῃ δὲν ἐμάθθησαν πολλὰ γράμματα, ἐδιδάσκοντο ὅμως ν' ἀγαπῶσι τὴν Πατρίδα, νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς νόμους, νὰ σέβωνται τοὺς γέροντας καὶ νὰ ἐγείρωνται ἐκ τῆς θέσεώς των, ὅτε γέροντες διήρχετο πλησίον των. Ἐνώπιον τῶν γέροντων οὐδέποτε οἱ παῖδες ὠμίλου, εἰμῆ ἐν ἡρώτωντο. Ἄλλὰ καὶ ἐρωτώμενοι ὄφειλον ν' ἀποκρίνωσιν συντομῶς καὶ συντόμως· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ σύντομος ἀπόκρισις «λακωνισμός». Ἀνετρέφοντο δὲ μετὰ μεγίστης κληραγωγίας καὶ συνείθιζον νὰ ὑποφέρωσι πείναν, δίψαν, ψῦχος, καύσωνα καὶ κόπους. Ἐβάδιζον ἀνυπόδητοι, ἐφόρουν τὸ αὐτὸ ἔνδυμα καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος, ἐκοιμῶντο ἐπὶ στρωμάτων ἐκ καλάμων, ἐλούοντο τακτικῶς εἰς τὸν Εὐρώταν καὶ καθ' ἑκάστην ἐγυμνάζοντο εἰς τὸν δρόμον, τὴν δισκοβολίαν, τὸ ἄλμα, τὴν πάλην καὶ τὸ ἀκόντιον. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀνετρέφοντο καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλοῦπαιδες.

Ἄλλὰ διὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκοῦργου καὶ αὐταὶ αἱ Σπαρτιάτιδες ἀνετρέφοντο ἀνδρακῶς. Ἐγυμνάζοντο δηλαδὴ εἰς τὰς αὐτὰς ἀσκήσεις, εἰς τὰς ὅποιας ἐγυμνάζοντο καὶ οἱ παῖδες, καὶ ἐμάθθησαν ν' ἀντέχωσιν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς κκουχίας. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς ἐγένοντο γεν-

ναίται καὶ ἐθυσίαζον τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἡ Σπαρτιᾶτις δίδουσα εἰς τὸν υἱὸν τῆς τὴν ἀσπίδα ἔλεγεν «ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τᾶς», ἦτοι «ἦ ταύτην νὰ φέρῃς νικητὴς ἢ ἐπὶ ταύτης νὰ σε φέρωσι νεκρόν».

Ἐποδημία καὶ θάνατος τοῦ Λυκούργου.

Ὁ Λυκούργος, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Σπαρτιᾶτας νὰ μὴ μεταβάλωσι τοὺς νόμους του, συνεκάλεσε τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν καὶ εἶπεν, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ μεταβῇ εἰς Δελφούς, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη νὰ προσθέσῃ τι. Ὁρκιστε λοιπὸν αὐτοὺς νὰ μὴ μεταβάλωσι τοὺς νόμους, ἕως ὅτου ἐπανέλθῃ καὶ ἀνεχώρησεν. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθεν εἰς Δελφούς, ἔλαβε παρὰ τοῦ μαντείου χρησμὸν, ὅτι ἡ Σπάρτη θὰ δοξάζηται, ἐν ὅσῳ θὰ διατηρῇ τοὺς νόμους του. Ταύτην τὴν ἀπόκρισιν ἀπέστειλεν ὁ Λυκούργος εἰς τὴν Σπάρτην, αὐτὸς δὲ ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Λέγεται μάλιστα, ὅτι παρήγγειλε νὰ καύσῃ τὸ σῶμά του, τὴν δὲ κόριν νὰ βίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ φέρωσιν εἰς Σπαρτιᾶται τὸ λείψανόν του εἰς τὴν Σπάρτην καὶ λύσῃ τὸν ὕρκον των.

Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.

Οἱ Σπαρτιᾶται διὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου ἔγειναν ἀνώτεροι τῶν ἄλλων Πελοποννησίων κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἔγειναν τοιοῦτοι, ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν ὠραίαν Μεσσηνίαν. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ ἔτος 743 π. Χ. ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων.

Οἱ Μεσσηνιοὶ κατ' ἀρχὰς ἀπέκρουον τοὺς Σπαρτιᾶτας γενναίως· ἀλλ' ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐνικῶντο, ἠναγκάσθησαν νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς τοῦ ὄχυροῦ φρουρίου τῆς Ἰθώμης. Ἐκεῖ πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιᾶτῶν ἦλθον εἰς μεγάλην στινοχωρίαν,

διότι ἔσωσαν τὰς τροφάς. Διὰ τοῦτο ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν τί ὄρειλον νὰ πράξωσιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μαντεῖον ἀπεκρίθη ὅτι θὰ σωθῆ ἡ Ἰθάκη, ἐὰν θυσιασθῆ παρθένος ἐκ βασιλικοῦ αἵματος, οἱ Μεσσηνιοὶ ἔρριψαν κλήρους· ἔλαχε δὲ ὁ κλῆρος εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκίσκου· ἀλλ' οὗτος, διὰ νὰ σώσῃ τὴν θυγατέρα του, ἔφυγε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν Σπάρτην. Εἰς τὴν δεινὴν λοιπὸν ἐκείνην περίστασιν, ἐν ᾧ πάντες δὲν ἤξευρον τί νὰ πράξωσιν, ὁ φιλόπατρις Ἀριστοδήμος, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἐκ βασιλικοῦ αἵματος, προσέφερεν ἐκουσίως τὴν θυγατέρα του εἰς θυσίαν.

Μετὰ τὴν θυσίαν τῆς κόρης τοῦ Ἀριστοδήμου οἱ Μεσσηνιοὶ ἀπέκρουσαν μετὰ θέρους τοὺς Σπαρτιατὰς καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ἄλλ' οἱ Σπαρτιατὰι ἐξηκολούθουν μετ' ἐπιμονῆς νὰ ἐφορμῶσι κατὰ τῶν Μεσσηνίων· μάλιστα δὲ εἰς μάχην τινὰ ἐφόρυσαν καὶ τὸν βασιλέα τῶν Μεσσηνίων Εὐφάην.

Τὸν βασιλέα Εὐφάην διεδέχθη ὁ Ἀριστοδήμος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη κατέβαλεν ὑπερανθρώπους ἀγῶνας, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του. Ἄλλ' ὁ φιλόπατρις οὗτος βασιλεὺς εἰς ὄλας τὰς κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν μάχας ἀπετύχχανε. Διὰ τοῦτο ἀπώλεσε τὸ θέρρος του. Ἐπὶ τέλους, ἐπειδὴ ἔβλεπεν εἰς τὸν ὕπνον του τρομακτικὰ ὄνειρα καὶ ἰδίως τὴν θυσιασθεῖσαν θυγατέρα του, ἀπηλπίσθη πλέον καὶ ἠυτοκτόνησεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου οἱ Σπαρτιατὰι ἐκυρίευσαν τὴν Ἰθάκην. Τοιοῦτότρόπως λοιπὸν ἐτελείωσεν ὁ πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεσε 19 ἔτη (743—724 π. Χ.). Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου πολλοὶ ἐκ τῶν Μεσσηνίων ἔφυγον εἰς διαφόρους πόλεις· ὅσοι δὲ ἔμειναν εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἀπώλεσαν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἔγειναν περιοικοὶ, ἄλλοι δὲ εἰλωτες.

Δεύτερος Μεσσηνιακός πόλεμος.

Οἱ Μεσσηνῖοι μετὰ 39 ἐτῶν δουλείαν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπα-
νακτῆσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Διὰ τοῦτο ἐκλέξαντες ἀρχη-
γὸν τὸν ἀτρόμητον Ἀριστομένη ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν
Σπαρτιατῶν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἤρχισεν ὁ δεῦτερος Μεσση-
νιακὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεσε 17 ἔτη (685—668 π. Χ.).

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ Μεσσηνῖοι, ἐπειδὴ εἶχαν
ἀρχηγὸν τὸν γενναϊότατον Ἀριστομένη, τοσοῦτο θάρρος
ἔλαβον, ὥστε προχώρησαν νικηταὶ πρὸ αὐτῆς τῆς Σπάρτης.
Ὁ Ἀριστομένης μάλιστα, διὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς Σπαρτιάτας,
εἰσῆλθε νύκτα τινὰ εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐκρέμασεν εἰς τὴν
ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἀσπίδα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέγραψεν «Ἀρι-
στομένης τῆ Ἀθηνᾶ ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Λακεδαιμονίων».

Οἱ Σπικριτῆται, ὅτε εἶδον τὴν ἀσπίδα ταύτην, ἐταράχθη-
σαν καὶ ἐδειλίασαν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐνθουσιασθέντες ὑπὸ
τῶν ἀγμάτων τοῦ ποιητοῦ Τυρταίου ὤρμησαν μετὰ θάρρους
κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ ἐπὶ τέλος ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ
κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους Εἵρας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἐκείνου εὐρισκόμενοι οἱ Μεσσηνῖοι ἀπέ-
κρουον γενναίως τὰς ἐπιθέσεις τῶν Σπαρτιατῶν. Πολλάκις
μάλιστα ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ φρουρίου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ
γενναίου Ἀριστομένου καὶ προξένουν πολλὰς καταστροφὰς
εἰς τοὺς πολιορκοῦντας τὸ φρούριον Σπαρτιάτας. Ἀλλὰ κατὰ
τινα ἐξόδον ὁ Ἀριστομένης ἐπληγῶθη εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ
λίθου καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος. Πλήρεις λοιπὸν χαρᾶς οἱ
Σπαρτιάται ὠδήγησαν τὸν συλληφθέντα ἥρωα εἰς τὴν Σπάρ-
την καὶ ἐκδικούμενοι αὐτὸν τὸν ἔρριψαν εἰς βαθὺ βάραθρον,
ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔρριπτον τοὺς κακούργους. Παραδόξως ὅμως
ὁ Ἀριστομένης ἐσώθη ὑπὸ μιᾶς ἀλώπεκος. Εἰς τὸ βάραθρον
δηλαδὴ αὐτὸ εἰσῆλθεν ἀλώπηξ διὰ νὰ φάγῃ πτώματα. Ταύ-
την συλλαμβάνει ὁ Ἀριστομένης ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ ἀκολου-

θεῖ αὐτὴν μέχρι τῆς ὀπῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐκείνη εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὸ βράθειον. Ἄφ' οὗ δὲ διὰ τῶν χειρῶν του ἐπλάτυνε τὴν ὀπὴν ταύτην, κατώρθωτε νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Εἴρακ, ὅπου καὶ ἐξηκολούθησε τοὺς κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἀγῶνάς του.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιοιτοτρόπως εἶχον τὰ πράγματα, νύκτα τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιπτε βαρβαρὴ βροχή, ἔμαθον οἱ Σπαρτιαῖται παρὰ τινος δούλου Μεσσηνίου, ὅτι μερικοὶ φρουροὶ τῆς Εἴρακ ἐγκαταλιπόντες τὰς θέσεις των εἶχον μεταβῆ εἰς τὰς οἰκίας των. Ταῦτα μαθόντες οἱ Σπαρτιαῖται δὲν ἀφῆκαν νὰ παρέλθῃ καιρὸς, ἀλλ' ἀμέσως ὤρμησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ μετὰ τριήμερον μάχην ἔγειναν κύριοι αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν τελευταίαν δ' ἐκείνην στιγμὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Εἴρακ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν Μεσσηνίων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἀριστομένου διέσχισαν τὰς τάξεις τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἀπῆλθον· κατέφυγον δὲ οὗτοι εἰς Ἀρκαδίαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔχοντες ἀρχηγούς τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἀριστομένου ἐπλευσαν εἰς Σικελίαν, ὅπου ἔκτισαν τὴν πόλιν Μεσσήνην. Ὁ δὲ Ἀριστομένης ἀναχωρήσας ἐξ Ἀρκαδίας μετέβη εἰς Ῥόδον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν Μεσσηνίων ἔμειναν εἰς τὴν πατρίδα των ἔγειναν δούλοι τῶν Σπαρτιατῶν. Τοιοιτοτρόπως λοιπὸν διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ φρουρίου τῆς Εἴρακ ἐτελειώσεν ὁ δεῦτερος Μεσσηνικὸς πόλεμος· ἔκτοτε δὲ ἡ Μεσσηνία ἔγεινε κτήσις τῶν Σπαρτιατῶν.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μεσσηνίας οἱ Σπαρτιαῖται ἐνίκησαν τοὺς Ἀρκαδάς καὶ Ἀργεῖους. Τοιοιτοτρόπως λοιπὸν ἡ Σπάρτη ἔγεινε πόλις ἰσχυροτάτη καὶ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθῆναι.

Αἱ Ἀθῆναι ὑπῆρξαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἐνδοξοτάτη πόλις τοῦ κόσμου, διότι ἐν αὐταῖς ἀνεπτύχθησαν αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ τέχναι καὶ ἀνεδείχθησαν οἱ μέγιστοι ἄνδρες.

Ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως δὲν κατηργήθη, ἀλλ' ἔγεινε βασιλεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Κόδρου Μέδων. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ βασιλεῖς τινες ἦσαν ἄπειροι εἰς τὰ πολεμικά, διωρίσθη καὶ δεύτερος ἄρχων, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη «πολέμαρχος». Ἀφ' οὗ δὲ παρήλθεν ἀρκετὸς καιρὸς, ἐξελέχθη καὶ τρίτος ἄρχων, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη ἀπλῶς «ἄρχων».

Οἱ τρεῖς ἄρχοντες κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἰσοβιοί, βραδύτερον δὲ (ἀπὸ τοῦ 752 π. Χ.) ἐξελέγοντο διὰ δέκα ἔτη καὶ μετὰ ταῦτα δι' ἓν ἔτος (ἀπὸ τοῦ ἔτους 683 π.Χ.). Ἐκ τῶν τριῶν ἀρχόντων πρῶτος ἄρχων ἐθεωρεῖτο μετὰ ταῦτα ὁ ἄρχων, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη «ἄρχων ἐπώνυμος». Εἰς τοὺς τρεῖς δὲ τούτους ἄρχοντας προσετέθησαν ὕστερον καὶ ἄλλοι ἕξ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο «θεσμοθέται». Ὡστε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἀντὶ ἑνὸς βασιλέως ἦσαν ἐν Ἀθήναις ἑννέα ἄρχοντες, ἦτοι ὁ ἄρχων ἐπώνυμος, ὁ ἄρχων βασιλεὺς, ὁ ἄρχων πολέμαρχος καὶ οἱ ἕξ ἄρχοντες θεσμοθέται. Πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλῆς.

Ἡ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλή ἦτο δικαστήριον ἀρχαιοτάτον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ δικαστῶν ἰσοβίων, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο Ἀρεοπαγῖται. Ἡ βουλή αὕτη ὠνομάσθη τοιοῦτοτρόπως, διότι οἱ Ἀρεοπαγῖται συνήρχοντο ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρεως. Οὗτος δὲ ὁ λόφος κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως.

Διὰ τοῦ πολιτεύματος αὐτοῦ ἅπαντα τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα κατεῖχον ἐν Ἀθήναις οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι. Οὗτοι δὲ ἦσαν καὶ δικασταὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι ἐδίκαζον ἄνευ γραπτῶν νόμων καὶ ἐτυράνουν τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐξηγέρθη καὶ ἐζήτησε νόμους γραπτούς. Κατὰ τὸ ἔτος λοιπὸν 621 π. Χ. ἐξελέχθη ὁ Δράκων, διὰ τὴν καταγράφην νόμων.

Ὁ Δράκων ἔγραψε νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἔδωκε δικαιοματὰ τινὰ εἰς τὸν λαόν, ὥρισε δὲ νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς τὰ ἐγκλήματα.

Σόλων.

Διὰ τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς ἔλαβε δικαιοματὰ τινὰ, ἀλλὰ πολὺ ὑπέφερον ἐκ τῆς πενίας. Οἱ πλεῖστοι ὤφειλον εἰς τοὺς πλουσίους πολλὰ χρήματα, πολλοὶ δὲ εἶχον πωληθῆ ὡς δοῦλοι, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη των. Ἐνεκκ λοιπὸν τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ λαὸς ἐξηγέρθη κατὰ τῶν πλουσίων. Αὕτη δὲ ἡ στάσις ὑπῆρξεν αἰτία νὰ ἐκλεχθῆ καὶ ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἄρχων καὶ νομοθέτης ὁ Σόλων (τῷ 594 π.Χ.).

Ὁ Σόλων ἐγεννήθη τῷ 640 πρὸ Χριστοῦ καὶ κατήγετο ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Κόδρου. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ περιηγήθη διαφόρους χώρας, ὅπου ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ γνώσεις πολλὰς. Ἡ σοφία δὲ αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη, ὥστε οἱ Ἕλληνες κατέταξαν αὐτὸν εἰς τοὺς τότε ἑπτὰ σοφοὺς. Ἦσαν δὲ οἱ ἑπτὰ σοφοὶ οἱ ἑξῆς: Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Βίας ὁ Πριηνεὺς, Κλεόβουλος ὁ Ρόδιος, Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, Χεῖλων ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

Νόμοι τοῦ Σόλωνος.

Ὁ Σόλων, ἀφ' οὗ ἔγεινεν ἄρχων καὶ νομοθέτης, πρῶτον μὲν ὠλιγόστεισε τὰ χρέη ἐκάστου, ἔπειτα δὲ κατήργησε τὴν βάρβαρον συνήθειαν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ δανειζόμενοι ἔθετον ὡς ἐνέχυρα τὰ ἴδια των σώματα καὶ ἐπωλοῦντο ἔπειτα ὡς δοῦλοι.

Πρὸ τοῦ Σόλωνος οἱ Ἀθηναῖοι διηροῦντο ἀναλόγως τῶν περιουσιῶν των εἰς τέσσαρας τάξεις. Τὴν τοιαύτην διαίρεσιν τῶν πολιτῶν ὁ Σόλων δὲν μετέδχλεν, ἀλλ' ὥρισε, ἄρ-

χοντες καὶ στρατηγοὶ νὰ ἐκλέγωνται ἐκ τῆς πρώτης τάξεως, αἱ δὲ λοιπαὶ δημοσικαὶ θέσεις καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ἀξιώματα νὰ δίδωνται εἰς τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις. Ἐνομοθέτησε δὲ ὁ Σόλων, πάντες τοὶ Ἀθηναῖοι νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ν' ἀποφασίζῃ περὶ πολέμου, εἰρήνης, συνθηκῶν καὶ περὶ ὧν ἐν γένει τῶν ὑποθέσεων. Ὄρισεν ὁμοῦ πάσα ὑπόθεσις πρὶν ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ νὰ προμελετᾶται καὶ ν' ἀποφασίζηται προηγουμένως ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἐκ 400 βουλευτῶν.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων τὰ ἑξῆς:

α') Νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς οἱ συκοφάνται. β') νὰ τρέφονται δι' ἐξόδων τοῦ δημοσίου οἱ παῖδες τῶν ὑπὲρ Πατρίδος φονευομένων. γ') νὰ γυμνάζωνται πάντες οἱ παῖδες ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου εἰς τὰς παλαιάστρας καὶ τὰ γυμνάσια, διὰ νὰ γίνωνται βρωμαλέοι καὶ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς Πατρίδος. δ') νὰ μὴ εἶνε ὑποχρεωμένος ὁ υἱὸς νὰ γηροκομῆ τὸν πατέρα, ἐὰν ὁ πατὴρ δὲν ἐφρόντισε νὰ μορφώσῃ αὐτὸν. ε') νὰ τιμωρῶνται οἱ ἄεργοι. ς') νὰ μὴ δίδωνται προίκες. ζ') νὰ φονεῖται ὁ ἀρχὼν ἐκείνος, ὁ ὁποῖος ἤθελεν εὐρεθῆ μεθύων. η') νὰ ἐπιτηρῆ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν παίδων καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν ἡ βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ὁ Σόλων, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὴν νομοθεσίαν του, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις, τὰς ὁποίας καθ' ἐκάστην εἶχε παρὰ διαφόρων παρκαπονουμένων, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως (τῷ 593 π. Χ.) καὶ μετέβη εἰς διαφόρους χώρας. Ἀφ' οὗ δὲ περιηγήθη ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἀθήνας.

Πεισίστρατος. Θάνατος τοῦ Σόλωνος.

Ὁ Πεισίστρατος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο

εὐφυής, εὐγλωττος, σώφρων, γενναῖος, πλούσιος καὶ προστάτης τῶν πτωχῶν. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ὑπερηγάπα αὐτόν. Ἐκ τῆς ἀγάπης δὲ ταύτης τοῦ λαοῦ ἐπωφεληθεὶς ὁ Πεισίστρατος κατώρθωσε διὰ πανουργίας ν' ἀνακηρυχθῆ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡμέραν τινὰ δηλαδὴ ἐπληγώθη μόνος του ἐλαφρῶς καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν ἀγορὰν ἐδείκνυε τὴν πληγὴν του καὶ ἐφώναζεν, ὅτι ἐπληγώσασαν αὐτόν οἱ ἐχθροὶ του, διότι ἐπροστάτευε τὸν λαόν. Ὁ λαὸς λοιπὸν συγκινηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πεισίστρατου καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ παρεχώρησεν εἰς αὐτόν 50 σωματοφύλακας. Τοὺς σωματοφύλακας τούτους κατώρθωσεν ἀμίσως ὁ Πεισίστρατος ν' αὐξήσῃ εἰς 400 καὶ αἴφνης κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνεκηρύχθη τύραννος (τῷ 560 π. Χ.). Δύο δ' ἔτη μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ὁ Σόλων ἐν ἡλικίᾳ 82 ἐτῶν.

Ὁ Πεισίστρατος διετέλεσε τύραννος ἐπὶ 19 ἔτη· ἐκυβέρνησε δὲ τὰς Ἀθήνας καλῶς καὶ δικαίως. Πρὸς πάντας ἦτο φιλόκνηρος καὶ εὐηργέτης τοὺς πτωχοὺς δίδων εἰς αὐτοὺς χρήματα, διὰ νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς των. Ἐπροστάτευσε τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, ἐστόλισε τὴν πόλιν διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων, ἤρχισε δὲ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸν ὁποῖον ἀπετελείωσε μετὰ 660 ἔτη ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων Ἀδριανός. Τοῦ ναοῦ τούτου σφζονται μέχρι σήμερον 16 στῦλοι.

Πεισίστρατιδαί.

Ἀποθανὼν ὁ Πεισίστρατος ἀφῆκε τέσσαρας υἱούς, τὸν Ἴππιαν, τὸν Ἴππαρχον, τὸν Ἰοφῶντα καὶ τὸν Ἠγησίστρατον, τὸν ἐπονομαζόμενον Θεσσαλόν. Ἐκ τούτων παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ μεγαλύτερος Ἴππίας ἔχων συνάρχοντα τὸν Ἴππαρχον. Ἐξηκολούθησαν δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ νὰ διοικῶσι τὴν πόλιν καλῶς ὡς ὁ πατὴρ των.

Ἄλλὰ μετὰ τινὰ ἔτη δύο ἐπιστήθιοι φίλοι, ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ὀργισθέντες κατὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐξολοθρεύσωσιν αὐτούς. Πραγματικῶς δὲ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων οἱ δύο οὗτοι φίλοι ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Ἱππάρχου καὶ ἐφόνευσαν αὐτόν. Ἄλλ' ἀμέσως ὁ μὲν Ἀρμόδιος ἐρονεύθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἱππάρχου, ὁ δὲ Ἀριστογείτων συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη ἐν τῇ φυλακῇ. Ἐκτοτε δὲ ὁ Ἱππίας ἔγεινε σκληρὸς καὶ ἀπότομος. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσιν αὐτόν καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἐξεδίωξαν. Κατέφυγε δὲ ὁ Ἱππίας εἰς τὴν Περσίαν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν κατελύθη ἡ τυραννία (τῷ 510 π. Χ.).

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίας ὁ νομοθέτης Κλεισθένης συνεπλήρωσε τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος. Διήρσε δηλαδὴ τοὺς Ἀθηναίους εἰς δέκα φυλάς, ὥρισε ν' ἀποτελεῖται ἡ βουλὴ ἐκ 500 βουλευτῶν (50 ἐξ ἑκάστης φυλῆς) καὶ ἔδωκε πλεῖστα δικαιώματα εἰς τὸν λαόν.

Ἀφορμὴ τῶν Περσικῶν πολέμων.

Αἱ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀποικίαι κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ἐλεύθεραι, ἔπειτα δὲ κατεκτήθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Κροῖσου καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Κύρου. Ἦτο δὲ ἡ Περσία μέγιστον κράτος ἐν Ἀσίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ὠνομάζετο «μέγας βασιλεὺς».

Αἱ ἀποικίαι αὗται κατὰ τὸ ἔτος 500 π. Χ. ἐπανεστατήσαν κατὰ τοῦ τότε βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου. Εἰς τοὺς ἐπαναστατήσαντας δὲ τούτους Ἕλληνας ἀπέστειλαν βοήθειαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ἐρέτρια. Διὰ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἀφ' οὗ κατέβηκε τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήτῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἐρετρίεις.

Ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου κατὰ

τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Δαρεῖος θέλων νὰ ἐχδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς

Ἐρετριεῖς ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 492 π. Χ. τὸν γαμβρὸν τοῦ Μακρόνιον μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ στόλου. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ στόλος οὗτος ἔπλεε περὶ τὸν Ἄθω, ἔγεινε φοβερὰ τρικυμία, ἐκ τῆς ὁποίας καταστράφησαν 300 πλοῖα καὶ ἐπνίγησαν 20 000 ἀνδρῶν. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ πεζικός στρατός τοῦ Μακρόνιου ἔπαθε καταστροφήν, διότι, ἐν ᾧ ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ἐν Μακεδονίᾳ, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ οἱ πολεμικοὶ λαοὶ τῆς Θράκης καὶ ἐρόνευσαν πολλοὺς ἐκ τῶν Περσῶν, μάλιστα δὲ ἐπλήγησαν καὶ αὐτὸν τὸν Μακρόνιον. Ἐνεκὰ λοιπὸν τῶν καταστροφῶν τούτων ὁ Μακρόνιος δὲν ἠδυνήθη γὰρ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

• Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη (490 π. Χ.).

Ὁ Δαρεῖος μετὰ τὴν καταστροφήν τοῦ Μακρόνιου προητοίμασε διὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος νέον στόλον ἐξ 600 πλοίων καὶ στρατὸν ἐξ 110 000 ἀνδρῶν. Διῶρισε δὲ στρατηγούς τὸν Δάτιν καὶ Ἄρταφέρην.

Πάντες οὗτοι οἱ Πέρσαι ἐπιβίβασθέντες εἰς τὰ πλοῖα ἔπλευσαν διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν. Ἐπειτα δὲ κατὰ συμβουλήν τοῦ ἀσεβοῦς Ἰππίου, ὁ ὁποῖος παρηκολούθει αὐτοὺς ὡς ὀδηγός, ἦλθον καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἅμα ἔμαθον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἔφθασαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔσπευσαν νὰ ἐτοιμασθῶσι, διὰ νὰ διευθυνθῶσι κατ' αὐτῶν. Συγχρόνως δὲ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Σπάρτην τὸν ἡμεροδρόμον Φειδιππίδην, διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Ὁ Φειδιππίδης ἔφθασεν εἰς Σπάρτην ἐντὸς 48 ὥρῶν καὶ παρυσιασθεὶς εἰς τοὺς ἐφόρους ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς περὶ τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον διέτρεχον αἱ Ἀθηναίαι. Ἄλλ' ἀτυχῶς οἱ Σπαρτιαῖται, ἂν καὶ εἶχον τὴν θέλησιν νὰ βοηθήτωσι τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο, διότι εἶχον

θησκευτικὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἐκστρατεύωσι πρὶν γείνη παν-
σέληνος. Ἡ δὲ σελήνη ἦτο τότε ἐννεὰ ἡμερῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν περιέμεναν τὴν ἐκ τῆς Σπάρτης βοήθειαν,
ἀλλὰ τάχιστα ἐξῆλθον εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἐτοποθετήθησαν
δὲ ἐπὶ τινῶν λόφων, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπέχον πολὺ ἀπὸ τῶν
Περσῶν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι πλησίον τοῦ
στόλου τῶν.

Οἱ εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐξεληθόντες Ἀθηναῖοι ἦσαν 10 000
ἦτοι χίλιοι ἐξ ἑκάστης φυλῆς· ἀλλ' ἕκαστος ἐκ τῶν ἐλευθέ-
ρων Ἀθηναίων εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἓνα τοῦλάχιστον δου-
λον. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν δέκα, ἐκ τῶν ὁποίων
ἕκαστος εἶχε τὴν ἀρχηγίαν μίαν ἡμέραν διαδοχικῶς. Ἐκ
τούτων ἐπιφανέστατος ἦτο ὁ Μιλτιάδης.

Εἰς τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον, τὸ ὅποιον ἕκαμον οἱ δέκα
στρατηγοὶ καὶ ὁ ἄρχων πολέμαρχος Καλλιμάχος, ὁ μὲν Μιλ-
τιάδης καὶ τέσσαρες ἄλλοι στρατηγοὶ παρεδέχοντο, ὅτι συμ-
φέρον ἦτο ἀμέσως νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Περσῶν, οἱ δὲ ἄλ-
λοι πέντε παρεδέχοντο, ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμείνωσι τὴν βοή-
θειαν τῶν Σπαρτιατῶν. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ πολέμαρχος Καλ-
λίμαχος ἔδωκε τὴν ψῆφόν του ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Μιλ-
τιάδου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπεφασίσθη νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη.
Κατὰ τὴν δεινὴν δ' ἐκείνην περίστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ
Ἀθηναῖοι μόνοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἔτοιμοι νὰ παλαί-
σωσι πρὸς τόσας χιλιάδας βερβάρων, ἔφθασαν πρὸς βοήθειαν
αὐτῶν πάντες οἱ Πλαταιεῖς, οἱ ὅποιοι ἦσαν χίλιοι γενναῖοι
μαχηταί.

Ἀφ' οὗ ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξις τῆς μάχης, πρῶτος ἐκ τῶν
στρατηγῶν ὁ Ἀριστείδης παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρα-
τηγίας του εἰς τὸν περίφημον στρατηγὸν Μιλτιάδην, ἔπειτα
δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. Ὁ δὲ Μιλτιάδης ἀναλαβὼν τὴν ἀρχιστρα-
τηγίαν παρέταξε τὸν στρατὸν, καθὼς αὐτὸς ἄριστα ἐγνώ-
ριζε, καὶ ἀμέσως διέταξε ν' ἀρχίσῃ ἡ μάχη. Ὄρμησαν λοι-

πὸν οἱ Ἕλληνες ὡς λέοντες κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ὥρῶν κατανικῶσιν αὐτοὺς καὶ τοὺς τρέπουσιν εἰς φυγὴν. Ἐντρομοὶ δὲ οἱ Πέρσαι κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖά των καὶ ἀπέπλευσαν, ἀφ' οὗ ἀπόλωσαν 6 400 ἄνδρας.

Μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ἡ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀντήχει εἰς τὰ ὄρη. Εἰς δὲ Ἀθηναῖος πληγωμένος καὶ φέρων ὄλα του τὰ ὄπλα ἀνεχώρησεν ἐκ Μαραθῶνος καὶ ἔσπευσε εἰς Ἀθήνας, διὰ ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν χαρμόσυνον εἰδήσιν τῆς νίκης. Ἐφθασε δὲ οὗτος ἐν διαστήματι ὀλίγων ὥρῶν κατάκοπος καὶ ἀσθμαίνων καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ «χαίρετε ἐνικήσαμεν» καὶ ἔπεσε νεκρός.

Ἄλλ' ἐν ᾧ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις κατεῖχε τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον διὰ τὸ μέγα κατόρθωμα, αἴφνης φρουροὶ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχον τοποθετηθῆ ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, εἰδοποιοῦσι τὸν Μιλτιάδην, ὅτι ὁ Περσικὸς στόλος ἔπλεε πρὸς τὸ Σούνιον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μιλτιάδης ἐνόησεν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἔπλεον πρὸς τὸ Φάληρον διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ἦτο ἔρημος στρατιωτῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ὁ ἑξοχος Μιλτιάδης δὲν ἀφῆκε νὰ παρέλθῃ καιρός, ἀλλ' ἀμέσως ἔσπευσε μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς πόλεως. Ὅτε δὲ κατέπλευσαν οἱ Πέρσαι εἰς τὸ Φάληρον καὶ εἶδον τὸν Ἀθηναϊκὸν στρατὸν παρατεταγμένον, ἀπέπλευσαν τάχιστα εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν μάχην ἐφθασαν εἰς Ἀθήνας 2 000 Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιαῖται οὗτοι τοιαύτην προθυμίαν εἶχον διὰ νὰ προφθάσωσιν, ὥστε τρεῖς μόνον ἡμέρας ἐχρειάσθησαν, διὰ νὰ φθάσωσι ἐκ τῆς Σπάρτης εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθον εἰς Ἀθήνας, μετέβησαν εἰς Μαραθῶνα, ὅπου εἶδον τοὺς νεκρούς, τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ λάφυρα καὶ ἐθαύμασαν τοὺς Ἀθηναίους.

Οἱ φονευθέντες εἰς τὴν μάχην ταύτην γενναῖοι πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν 192. Μεταξὺ δὲ τούτων ἦσαν καὶ ὁ πολέμαρχος

Καλλίμαχος καὶ ὁ στρατηγὸς Στησίλαος. Πάντες οὗτοι χάριν μεγαλειτέρας τιμῆς ἐτάφησαν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Πλείστας δὲ τιμὰς ἔλαβεν ὁ μέγας στρατηγὸς τῶν Μακρθωνομάχων Μιλτιάδης. Ἐκ τῶν πλουσιῶν λαφύρων, τὰ ὅποια ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν Μακρθῶνα, κατεσκευάσθη μετὰ ταῦτα ὁ μέγας καλλιτέχνης Φειδίας μέγα χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὅποσον ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Θάνατος τοῦ Μιλτιάδου.

Μετὰ τὴν ἐν Μακρθῶνι μάχην ὁ Μιλτιάδης ἠθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Παρίους, διότι εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Πέρσας. Παραλαβὼν λοιπὸν 70 πλοῖα καὶ στρατὸν διηυθύνθη κατὰ τῆς Πάρου καὶ ἐπολιορκήτεν αὐτήν. Ἄλλ' ἐν ᾧ παρεσκευάζετο διὰ πολιορκητικῶν μηχανῶν νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, αἴφνης εἰς μίαν ἔφοδον ἐπληρώθη εἰς τὸν μηρόν. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάρου.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην τοῦ Μιλτιάδου οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συκοφαντήσωσιν αὐτόν. Κατήγγειλαν δηλαδὴ αὐτόν, ὅτι ἔκκεμε τὴν ἐκτρατεῖαν ταύτην ὄχι διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Παρίους, ἀλλὰ διότι εἶχε πάθος ἐναντίον ἐνὸς Περσίου. Τὴν κατηγορίαν δὲ ταύτην ἐπίστευσαν οἱ δικασταὶ ὡς ἀληθῆ καὶ κατεδίκταν τὸν Μιλτιάδην νὰ πληρώσῃ πρόστιμον 50 ταλάντων καὶ νὰ μένῃ εἰς τὴν φυλακὴν μέχρι τῆς πληρωμῆς τοῦ πρόστιμου Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν καταδίκην του ὁ ἦρωα τοῦ Μακρθῶνος ἔνεκα τῆς πληγῆς του καὶ ἐκ τῆς λύπης του ἀπέθανε.

Μετὰ 50 ἔτη οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρὸς ἔστησαν ἐν Ἀθήναις περίφημον εἰκόνα, ἣ ὅποια ἀπεικόνιζε τὴν ἐν Μακρθῶνι μάχην καὶ τὸν Μιλτιάδην ἐν τῷ μέσῳ διοικοῦντα καὶ ἐνθαρρύνοντα τοὺς Ἀθηναίους.

Ἀριστείδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου δύο ἄνδρες ἔξοχοι ἀνεφάνησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες, ἂν καὶ ἦσαν πολιτικοὶ ἀντίπαλοι, δὲν ἐφρόντιζον περὶ ἄλλου τινὸς εἰμῆ νὰ καταστήσωσι τὴν Πατρίδα τῶν ἔνδοξον καὶ εὐδαίμονα.

Ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἐκ φύσεως ἀνὴρ ἤτυχος καὶ ἐνάρετος. Καθ' ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν διετέλεσε πτωχός, διότι ἦτο τιμιώτατος. Ἔνεκα δὲ τῆς μεγάλης του δικαιοσύνης ἐπωνομάσθη «δίκαιος».

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς κατὰ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν ἦτο ἀκατάστατος καὶ ἠγάπα τὰς διασκεδάσεις. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ὅτε εἶδεν, ὅτι ὁ Μιλτιάδης ἀπέκτησε μεγίστην δόξαν, ἐσκέπτετο πῶς καὶ αὐτὸς ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτην δόξαν. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε ἔγεινε σκεπτικός, ἀφῆκε τὰς διασκεδάσεις καὶ ἔμεινε τὰς νύκτας ἄγρυπνος. Ὅτε δὲ οἱ φίλοι του ἠρώτων αὐτὸν διατί μετέβαλε τὸν βίον του, ἔλεγε: «Δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιμῶμαι τὸ κατόρθωμα τοῦ Μιλτιάδου». Ἐκτοτε ὁ Θεμιστοκλῆς περιποιεῖτο τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἠγάπα αὐτόν.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον, ὅτι οἱ Πέρσαι οὐδέποτε πλέον θὰ ἐτόλμων νὰ ἐστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς προεἶδεν, ὅτι οἱ βάρβαροι πάλιν θὰ ἐστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσωσιν ἰσχυρὸν στόλον ἐκ τῶν εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια ἐλάμβανον ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου. Τέλος ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀφ' οὗ ἀπέκτησε τὴν γενικὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, κατώρθωσε νὰ ἐξορίσῃ τὸν πολιτικὸν του ἀντίπαλον Ἀριστείδην, διότι ἀντέπραπτεν οὗτος εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Δαρεῖος, ὅτε ἔμαθε τὴν ἐν Μαραθῶνι ἥτταν τοῦ στρατοῦ του, ἐξηγριώθη ἀκόμη περισσότερον κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἤρχισε νὰ προετοιμάζῃ στρατὸν καὶ πλοῖα. Ἄλλ' ἐν ᾧ προητοιμάζετο, ἀπέθανε.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Περσίας ὁ υἱὸς του Ξέρξης. Ὁ νέος οὗτος βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ πατρὸς του καὶ διὰ τοῦτο ἐξηκολούθησε τὰς προπαρασκευὰς αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν προητοιμάσθη καλῶς, ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς Ἀσίας ὁδηγῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος 1 700 000 ἀνδρῶν, 80 000 ἵππέων καὶ στόλον ἐκ 1200 πλοίων.

Διαβάς ὁ Ξέρξης διὰ γεφυρῶν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, προυχώρησε μετὰ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἵππέων διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τέλος ἔφθασε πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν. Ὁ δὲ στόλος του παραπλέων ἠγκυροβόλησε παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου εἰς θέσιν ὀνομαζομένην Ἀφέτας.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὅτε ἔμαθον τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, δὲν ἔμειναν ἀργοί. Ἀπεφάσισαν νὰ φυλάξωσι τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τειουτοτρόπως νὰ μὴ ἀφήσωσι τὸν Ξέρξην νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀκόμη δὲ νὰ στείλωσι τὸν στόλον εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον. Κεῖται δὲ τὸ ἀκρωτήριον οὗτο εἰς τὰ βόρεια τῆς Εὐβοίας πλησίον τοῦ Ἠρωχωρίου. Ἀπέστειλαν λοιπὸν εἰς μὲν τὰς Θερμοπύλας τὸν ἀνδρείον τῆς Σπάρτης βασιλέα Λεωνίδα μετὰ 6 000 Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων 300 ἦσαν Σπαρτιάται, εἰς δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον τὸν στόλον ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Εὐρυβιάδου.

Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη (480 π. Χ.).

Ὁ Λεωνίδας, ἀφ' οὗ κατέλαβε τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, περιέμενε μετὰ θάρρους τοὺς Πέρσας. Ἐκεῖ δὲ φθάνει χωρικός τις καὶ λέγει εἰς τὸν Λεωνίδα, ὅτι οἱ Πέρσαι πλησιάζουσιν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ὅτι εἶνε τόσον πολλοί, ὥστε τὰ πλῆθη τῶν βελῶν, τὰ ὅποια θὰ ῥίπτωσι, θὰ ἐπισκοτίσωσι τὸν ἥλιον. Ἄλλ' οἱ Σπαρτιῆται μετὰ τήτης ἀταραξίας ἤκουσαν τὴν εἴδησιν ταύτην, ὥστε εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Διηνέκης, εἶπε γελῶν· «Τόσον τὸ καλλίτερον, θὰ πολεμήσωμεν ὑπὸ σκιάν». Δὲν παρήλθε δὲ πολλῆ ὥρα καὶ οἱ Πέρται ἔφθχταν πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν.

Φθάσας ὁ Ξέρξης πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν ἔμαθεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης εἶχε καταλάβῃ τὸ στενόν. Ἀμέσως λοιπὸν ἀπέστειλεν ἰππέα διὰ νὰ ἴδῃ τί ἔκαμνον οἱ Ἕλληνες. Πλησιάσας δὲ ὁ ἰππεὺς εἶδεν, ὅτι ἄλλοι μὲν ἐγυμνάζοντο, ἄλλοι δὲ ἐκτενίζοντο, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶσιν εἰς πανήγυριν. Ταῦτα δ' ἐπιστρέψας διηγήθη εἰς τὸν Ξέρξην.

Ὁ Ξέρξης κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ σκεφθῶσιν ὀρθῶς καὶ θὰ φύγωσι. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπετέθη ἀμέσως κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ περιέμεινε αὐτοὺς ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας. Τὴν δὲ πέμπτην, ἐπειδὴ ἐβλεπεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ φύγωσιν, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Λεωνίδα ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψε «παράδος τὰ ὄπλα». Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας ἐπέστρεψε τὴν ἐπιστολήν, ἀφ' οὗ ἔγραψεν ἐπ' αὐτῆς «μολὼν λαβέ», δηλαδὴ «ἔλα νὰ τὰ λάβῃς».

Ἀφ' οὗ ἔλαβε ταύτην τὴν ἀπάντησιν ὁ Ξέρξης, ὠργίσθη πολὺ. Διὰ τοῦτο διέταξε τοὺς Πέρσας νὰ συλλάβωσι τοὺς Σπαρτιάτας καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοὺς ἐνώπιόν του. Ἀμέσως λοιπὸν οἱ Πέρσαι ὤρμησαν εἰς τὸ στενὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τὸ στενὸν ἐκεῖνο δὲν ἐχώρει πολλὰς χιλιάδας βαρβάρων, ὁ δὲ ὄπλισμός τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀνώτερος τοῦ ὀπλι-

σμοῦ τῶν βαρβάρων. Διὰ τοῦτο οἱ Πέρσαι ἔπαθον καταστροφὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπεχώρησαν μετὰ τρόμου. Ἀμέσιω ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν ἄλλα στρατεύματα. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὑπεχώρησαν, ἀφ' οὗ ἔπαθον καταστροφὴν. Στενοχωρία λοιπὸν καὶ τρόμος κατέλαβε τὸν μέγαν ἐκείνον βασιλέα.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς εἶχε τόσην στενοχωρίαν καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ, παρουσιάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ προδότης τις, Ἐφιάλτης ὀνομαζόμενος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πέρσας εἰς τὰ ὀπισθεν τῶν Θερμοπυλῶν δι' ὀρεινῆς τινος στενῆς ὁδοῦ. Ἀμέσιω λοιπὸν ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν στρατηγὸν τοῦ Ἰθάκην νὰ παραλάβῃ ἐκλεκτοὺς στρατιώτας καὶ ν' ἀκολουθήσῃ μετ' αὐτῶν προδότην. Ἦτο δὲ τότε νύξ.

Ὁ γενναῖος Λεωνίδας, ὅτε ἔμαθε τὴν προδοσίαν καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ περικυκλωθῆ, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ μὴ καταστραφῶσι μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐκεῖ. Συνεβούλευσε λοιπὸν αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσιν. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ νὰ θυσιασθῆ, διὰ νὰ δείξῃ καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον πόσον ἐξοχος εἶνε ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ φιλοπατρία τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἔμειναν καὶ ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς, διότι καὶ οὗτοι ἀπεφάσισαν νὰ θυσιασθῶσιν ἐκεῖ. Ἐμειναν δὲ ἀκόμη καὶ τετρακόσιοι Θυβχίοι, οἱ ὁποῖοι ἐκρατήθησαν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου διὰ τῆς βίας, διότι ἦσαν προδότες.

Τοιοιουτρόπως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὤρμησαν οἱ Πέρσαι. Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον, ὅτι ἐπλησίαζε πλέον ἢ τελευταία τῶν ὥρα. Διὰ τοῦτο ἐξήλθον εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ στενοῦ καὶ ἀποκρούοντες τοὺς Πέρσας προξένουν εἰς αὐτοὺς φοδερὰν καταστροφὴν. Τὰ δόρατα τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων εἶχον πλέον θραυσθῆ,

ἐφόνευον δὲ τοὺς Πέρσας μὲ τὰ ξίφη. Ἀλλὰ τέλος φονεύε-
ται ὁ Λεωνίδας καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Φοβερά τότε
γίνεται συμπλοκή μεταξὺ τῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων,
διότι οἱ μὲν βάρβαροι ἠγωνίζοντο ν' ἀρπάσωσι τὸ πτώμα
τοῦ Λεωνίδου, οἱ δ' Ἕλληνες ἠγωνίζοντο νὰ σώσωσιν αὐτό.
Εἰς τὴν φοβεράν ἐκείνην συμπλοκὴν ὑπερισχύουσιν οἱ Ἕλλη-
νες, τρέπουσι τοὺς βάρβάρους τέσσαρας φορὰς εἰς φυγὴν καὶ
λαμβάνουσι τὸ πτώμα τοῦ Λεωνίδου.
Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθει ἀκόμη, φθάνουσιν οἱ ὑπὸ
τοῦ Ἐφιάλτου ὀδηγούμενοι Πέρσαι. Κατὰ τὴν φοβεράν δὲ
ἐκείνην στιγμὴν οἱ μὲν Θηβαῖοι εὐρόντες εὐκαιρίαν ἔφυγον, οἱ
δὲ ὀλίγοι ζῶντες Σπαρτιαῖται καὶ Θεσπιεῖς ἀπεσύρθησαν εἰς
λόφον τινὰ καὶ ἐκεῖ γενναίως πολεμοῦντες ἐφονεύθησαν πάντες.
Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν 20 000 Περσῶν, με-
ταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου. Ὁ δὲ Ξέρ-
ξης ὀργισθεὶς διὰ τὴν κατεστροφὴν τῶν στρατευμάτων του
διέταξε ν' ἀποκεφαλίσωσι καὶ κρεμάσωσι τὸ πτώμα τοῦ Λεω-
νίδου.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφ' οὗ ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐκεῖ, ὅπου
ἔπεσον, ἔγραψαν πρὸς τιμὴν ὅλων τῶν πολεμησάντων ἐν Θερ-
μοπύλαις Ἑλλήνων τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα: «Ἐδῶ ἐπολέμη-
σαν μίαν φάραν κατὰ τριῶν ἐκατομμυρίων τέσσαρες χιλιάδες
ἐκ Πελοποννήσου». Ἰδιαίτερος δὲ πρὸς τιμὴν τῶν Σπαρτια-
τῶν κατεσκευάσαν μνημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψαν τὸ ἐξῆς
ἐπίγραμμα:

«ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε
καίμεθα τοῖς κείων φήμασι πεσθόμενοι».

Ἐστὶ διαβάτη π' ἀπερὸς πᾶς εἰς τὴ Σπάρτη κάτω
πῶς εἶμασθε θαυμάσιοι ἐδῶ, πιστοὶ ὅσῳ θέλημά της!

¹ Μετάφρασις τοῦ κ. Σπυρ. Αἰμπρου (Ἱστορ. τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Α', σελ. 421).

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Σπαρτιᾶται μετεκόμισαν τὰ ἱερὰ τοῦ Λεωνίδου ὅστ'α εἰς Σπάρτην καὶ ἔθεσαν αὐτὰ ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς τάφου· πλησίον δὲ τοῦ τάφου ἐκείνου ἔστησαν πτήλην ἐκ μαρμάρου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχάραξαν τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων Σπαρτιατῶν.

Συμβούλια τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι.

Κατὰ τὰς αὐτὰς ἐκεῖνας ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Λεωνίδας ἥρωικῶς ἠγωνίζετο εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εὐρίσκετο, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. Ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας συνήφθησαν ναυμαχίαι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Πέρσαι ἔπαθον πολλὰς ζημίας. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἡ θλιβερὰ εἰδήσις τοῦ θανάτου τοῦ Λεωνίδου, ἀπεφάσισαν οἱ Ἕλληνας γὰ πλεύσασαι πρὸς νότον, διὰ νὰ προστατεύσασαι τὰς πατρίδας των. Καὶ ὁ μὲν Ἀθηναϊκὸς στόλος ἀπέπλευσεν εἰς Φάληρον καὶ παρέλαβε τὰς ἐν Ἀθήναις οἰκογενείας καὶ μετεκόμισεν αὐτὰς εἰς Τροιζῆνα, Αἴγινα καὶ Σαλαμίνα, ὁ δὲ στόλος τῶν ἄλλων πόλεων ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου περιέμενε τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον. Ἀφ' οὗ δὲ μετεκομίσθησαν αἱ Ἀθηναϊκαὶ οἰκογενεαὶ, ἠνώθη καὶ ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος μετὰ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι ἄλλου στόλου. Τότε δὲ ἔφθασε καὶ ὁ Περσικὸς στόλος εἰς τὸ Φάληρον, ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κατέκαυσε τὴν πόλιν καὶ ἔσφαξε 500 γέροντας, τοὺς ὁποίους εὗρεν ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀφ' οὗ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, οἱ ναύαρχοι συνῆλθον εἰς συμβούλιον καὶ συνεσκέπατοτο ποῦ νὰ ναυμαχήσωσιν. Εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπετήριζεν, ὅτι συμφέρον τῶν Ἑλλήνων ἦτο νὰ ναυμαχήσωσιν εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, ὅπου οἱ Πέρσαι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ παρατάξωσιν ὄλα τὰ πλοιάτων. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους ἀπε-

δέχθησαν καὶ οἱ ναύαρχοι τῆς Αἰγίνης καὶ τῶν Μεγάρων. Ἄλλ' ὁ Εὐρυβιάδης καὶ οἱ ἄλλοι ἐκ Πελοποννήσου ναύαρχοι ἐπέμενον νὰ ἀποπλεύσωσιν εἰς τὸν Ἴσθμόν, διὰ νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς Πελοποννήτου. Εἰς τὴν συζήτησιν μάλιστα ταύτην ὁ Εὐρυβιάδης τοσοῦτον ὠργίσθη κατὰ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὥστε ὕψωσε τὴν βρακτηρίαν διὰ νὰ κτυπήσῃ αὐτόν. Ὁ φρόνιμος ὁμως Θεμιστοκλῆς χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος δὲν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὸν ἀπότομον τρόπον τοῦ Εὐρυβιάδου, ἀλλ' εἶπε μετ' ἀταρχίαις: «πχτάξον μὲν, ἀκουσον δέ», δηλαδή ἀνά με κτυπήσης, ἀλλὰ νὰ με ἀκούσης».

Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἔβλεπεν, ὅτι δὲν θὰ ἤθύναντο νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Πελοποννησίους ἀπὸ τοῦ νὰ φύγωσι. Διὰ τοῦτο ἀπέστειλε κρυφίως πρὸς τὸν Ξέρξην πιστόν του ἀνθρώπον καὶ διέταξεν αὐτόν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Ξέρξην: «ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ θέλει τὸ καλὸν σου, μ' ἔστειλε νὰ εἴπω πρὸς σέ, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶνε σύμφωνοι μεταξὺ τῶν καὶ σκέπτονται νὰ φύγωσιν ἐκ τῆς Σκλαμίνος. Ἐάν λοιπὸν φράξῃς τὸ στενόν, θὰ συλλάβῃς αὐτοὺς ἀνευ ἀντιστάσεως».

Ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ξέρξης, νύχταχρησθήθη καὶ ἀμέσως διέταξε τὸν στόλον του νὰ περικυκλώσῃ τὸ στενόν τῆς Σκλαμίνος. Ἐν ᾧ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, οἱ Ἕλληνες ναύαρχοι δὲν ἐγνώριζον τὴν περικύκλωσιν, ἀλλ' ἐξηκολούθουν νὰ συζητῶσιν ἀκόμη. Τέλος ἔφθασεν ἐξ Αἰγίνης ὁ ἐξήριστος Ἀριστείδης καὶ ἀνήγγειλε τὴν περικύκλωσιν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν εἶδον οἱ Ἕλληνες ναύαρχοι, ὅτι δὲν ἤθύναντο πλέον νὰ φύγωσιν, ἤτοιμάσθησαν διὰ νὰ ναυμαχήσωσιν.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία (480 π. Χ.).

Ὅτε ἀνετέλλεν ἡ εἰκοστὴ Σεπτεμβρίου τοῦ 480 ἔτους, ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ Περσικὸς στόλος ἦσαν περὶ τεταγμένοι ἀπέναντι ἀλλήλων καὶ ἔτοιμοι νὰ ναυμαχήσωσιν. Ὁπισθεν δὲ τοῦ

Περσικοῦ στόλου ἐπὶ ὕψηλῳ τινος λόφου εἶχε τοποθετηθῆ ἐπὶ θρόνου ὁ μέγας βασιλεὺς Ξέρξης καὶ εἶχε περίξ αὐτοῦ γραμματεῖς, διὰ νὰ σημειώνωσι τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἠδρχαίθουν εἰς τὴν μάχην.

Οἱ δύο στόλοι ἐπὶ τινα χρόνον ἔμειναν ἀκίνητοι, διότι οἱ μὲν Πέρσαι περιμένον νὰ ἐπιτεθῶσιν οἱ Ἕλληνες πρῶτοι, οἱ δὲ Ἕλληνες ἤθελον ν' ἀρχίσωσι τὴν ναυμαχίαν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν συνήθως ἔπνεεν ἄνεμος βοθηθικὸς εἰς τὰς κινήσεις τῶν. Τέλος ἔφθασεν ἡ ὥρα· ἐσήμαναν αἱ Ἑλληνικαὶ σάλπιγγες· οἱ δ' Ἕλληνες πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ὤρμησαν κατὰ τῶν βροδάρων ψάλλοντες· «Ἐμπρός, παῖδες Ἑλλήνων, ἐμπρός, ἐλευθεροῦτε τὴν πατρίδα». Τοιοῦτοτρόπως δὲ μετ' ὀλίγον ἡ ναυμαχία ἔγεινε γενική.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον οὔτε οἱ Ἕλληνες οὔτε οἱ Πέρσαι ἐνίκων, διότι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἠγωνίζοντο γενναίως. Τέλος ὁμως οἱ Ἕλληνες νικῶσι τοὺς Πέρσας καὶ τρέπουσιν ὅλον τὸν Περσικὸν στόλον εἰς φυγὴν.

Εἰς τὴν θυμαστὴν ταύτην ναυμαχίαν οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπώλεσαν 40 πλοῖα, ὁ δὲ Ξέρξης 200 πλοῖα καὶ 50 000 ἀνδρῶν. Τοιοῦτος δὲ τρόμος κατέλαβε τοὺς Πέρσας, ὥστε πλείοντες οὔτοι πρὸς τὸ Φάληρον ἐλησμόνησαν νὰ παραλάβωσι περσικὸν τι ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχον τοποθετήσῃ εἰς Ψυττάλειαν. Αὕτη δὲ ἡ Ψυττάλεια εἶνε νῆσος κειμένη πλησίον τῆς Σκλαμῖνος καὶ ὀνομάζεται σήμερον Λειψοκουτάλα. Πάντες δὲ οὔτοι οἱ ἐν Ψυττάλειᾳ Πέρσαι ἐφανεύθησαν περὶ τὴν ἐσπέραν ὑπὸ Ἀθηναϊκοῦ ἀποσπάσματος, τὸ ὁποῖον ἀπεβίβασεν ἐκεῖ ὁ Ἄριστείδης.

Φυγὴ τοῦ Ξέρξου.

Ὁ Ξέρξης τοσοῦτον ἐφοβήθη, ὥτε εἶδε τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου του, ὥστε ἀπελάσσει νὰ φύγῃ, ν' ἀφήσῃ δὲ τὸν Μαρδόνιον μετὰ τριακοσίων χιλιάδων ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν, διὰ

νά ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Τότε δ' ὁ Θεμιστοκλῆς, διὰ τὴν ἀναγκάσῃ τὸν Ξέρξην νὰ φύγῃ ταχύτερον ἐκ τῆς Ἑλλάδος, κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς τέχνασμα. Ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν Πέρσῃν τινὰ αἰχμάλωτον καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσκέπτοντο νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ καταστρέψωσι τὰς γεφύρας, αὐτὸς δὲ ὡς φίλος τοῦ βασιλέως τοὺς ἠμπόδιζεν.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξέρξης τοσοῦτον ἐτρόμαξεν, ὥστε ἀμέσως ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς μεθ' ὄλου τοῦ πεζοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τῆς Βοιωτίας ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν Ἄφ' οὗ δὲ ἀφῆκεν ἐκεῖ τὸν Μαροδόνιον μετὰ τριακοσίων χιλιάδων ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν, ἔφθασε μετὰ ὁδοπορίαν 45 ἐν ὄλῳ ἡμερῶν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Κατὰ τὴν ὁδοπορίαν του ταύτην ἀπώλεσε πλείστους στρατιώτας ἐκ τῆς πείνης καὶ τῶν ταλαιπωριῶν. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, εὔρε τὰς γεφύρας κτεστραμμένας ἐκ τῶν τρικυμιῶν. Διὰ τοῦτο δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον διὰ πλοίου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Περσίαν κατησχυμμένος.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχῃ (479 π. Χ.).

Ὁ Μαροδόνιος μετὰ τοῦ στρατοῦ του διήλθε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ εἰς τὴν Θεσσαλίαν εὐρισκόμενος ἐθεώρησε συμφέρον του νὰ καταστήσῃ φίλους καὶ συμμάχους τοὺς Ἀθηναίους καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς προτάσεις περὶ φιλίας. Ὑπεσχέθη δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν των νὰ οἰκοδομηθῇ πάλιν καὶ χρήματα πολλὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τέλος νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς κυρίους τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως δὲν ἀπεδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Μαροδονίου, ἀλλ' ἀπήντησαν πρὸς αὐτόν. «Ἐν ὄσῳ ὁ ἥλιος κάμνει τὸν δρόμον του, οἱ Ἀθηναῖοι θὰ πολεμῶσι τοὺς Πέρσας».

Ἄφ' οὗ ἔλαβε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην τῶν Ἀθηναίων ὁ Μαρδόνιος, ὥρμησε διὰ τῆς Βοιωτίας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας εὗρεν ἐρήμους, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον περάσῃ πάλιν εἰς Σαλαμίνα. Ἐκδικούμενος λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους ἠρήμωσε πάλιν τὰς Ἀθήνας. Ἐπειτα δὲ ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἐκτὸς τῶν 300 000 Περσῶν καὶ 50 000 Ἑλλήνας συμμάχους.

Ἐκεῖ λοιπὸν εἰς τὴν Βοιωτίαν διηυθύνθη κατὰ τῶν Περσῶν ὁ ἐξ 110 000 μαχητῶν ἀποτελούμενος Ἑλληνικὸς στρατός, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Σπαρτιάτης Πausανίας. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἡμερῶν συνεκροτήθη πλῆσιόν τῶν Πλαταιῶν φοβερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Μαρδόνιος ἐφονεύθη, οἱ δὲ Πέρσαι ἔπαθον τελείαν καταστροφὴν. Τοιαύτη ἦτο ἡ καταστροφὴ τῶν Περσῶν, ὥστε ἐκ τῶν 300 000, ἀφ' οὗ ἀφαίρεσάμεν 40 000, οἱ ὁποῖοι ἔφυγον πρὸ τῆς μάχης, ἐσώθησαν μόνον 3 000. Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 1360.

Αἱ Πλαταιαὶ, πλῆσιόν τῶν ὁποίων ἐγένειεν ἡ μάχη, εἶνε τὸ σημερινὸν χωρίον Κόκλα.

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ Ἕλληνες κατέστρεψαν τοὺς Πέρσας ἐν Πλαταιαῖς, ἢ, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν ἄλλη μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν συνεκροτήθη πλῆσιόν τῆς Μυκάλης. Εἶνε δὲ ἡ Μυκάλῃ ἀκρωτήριον τῆς Ἰωνίας. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην 25 000 Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Λεωτυχίδου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Ξανθίππου ἐνίκησαν 120 000 Περσῶν. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβον οἱ κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι τῶν ἐνδόξων προγόνων ἡμῶν πάντοτε θὰ μνημονεύονται μετὰ θαυμασμοῦ, διότι δι' αὐτῶν ἀπεκρούσθη ἡ βαρβαρότης, ἡ ὁποία ἠθέλησε νὰ καταστρέψῃ τὴν ὠραίαν Πατρίδα μας, ἐκ τῆς ὁποίας μετεδόθη εἰς τὸν κόσμον ἡ παιδεία καὶ ὁ πολιτισμός.

Τειχιδμὸς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Περσῶν ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὀχυρώσωσι τὴν πόλιν δι' ἰσχυροῦ τείχους. Τὸ τεῖχος τοῦτο ἀνήγειρον οἱ Ἀθηναῖοι ταχέως, διότι ἐφοδοῦντο μήπως οἱ Σπαρτιῆται μάθωσι τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ καὶ ἐμποδίσωσιν αὐτοῦ. Πράγματι δὲ οἱ Σπαρτιῆται ἔμαθον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτιζον τὸ τεῖχος, καὶ ἐζήτησαν τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἐξαπατήσῃ αὐτούς. Μετέβη δηλαδὴ εἰς τὴν Σπάρτην καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐκτιζον τεῖχος· παρεκίνητε δὲ αὐτούς νὰ στείλωσιν εἰς Ἀθήνας πρέσβεις, διὰ νὰ βεβαιωθῶσι. Συγχρόνως ὅμως παρήγγειλε κρυφίως εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ ἀφήσωσι τοὺς πρέσβεις τῶν Σπαρτιῶν ν' ἀναχωρήσωσι πρὶν περατωθῆ τὸ τεῖχος. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν τὸ τεῖχος ἀνηγέρθη παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Σπαρτιῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Πειραιεὺς ἦτο καταλληλότερος λιμὴν παρὰ ὁ τοῦ Φαλήρου, περιτείχισε τὸν Πειραιᾶ καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀξιόλογον λιμ.να.

Προδοτικὰ σχέδια τοῦ Πανσανίου. Ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν. Θάνατος τοῦ Πανσανίου.

Μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης ὁ Πανσανίας ἀπέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐκυρίευσεν τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖ δὲ παρ' αἰχμαλώτων ἔμαθε πόσον λαμπρὰ ἔζων οἱ μεγιστᾶνες τῆς Περσίας. Ἀτυχῶς αἱ διηγήσεις αὐταῖ τῶν αἰχμαλώτων διετάραξαν τὴν διάνοιάν του. Ὑπερηφανεύθη λοιπὸν διὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς δόξαν του καὶ συνέλαβε τὴν προδοτικὴν ιδέαν νὰ γείνη γαμβρὸς τοῦ Ξερξοῦ, καὶ ἀφ' οὗ

υποτάξῃ εἰς τοὺς Πέρτας τὴν Ἑλλάδα, νὰ γείνη ἀπόλυτος ἄρχων αὐτῆς ἤρχιστε δὲ συνεννοῆται περὶ τούτου μετὰ τοῦ στρατάρου Ἀρταβάζου. Ἐκτοτε μάλιστα ἐνεδύετο περσικὰς στολὰς καὶ λησμονήσας ὅτι ἦτο στατηγὸς ἐλευθέρων ἀνδρῶν, προσεφέρετο ἀποτόμως ὄχι μόνον πρὸς τοὺς στρατιώτας του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μετ' αὐτοῦ συμμάχους. Διὰ τοῦτο αἱ πλείστα ἐκ τῶν συμμαχικῶν πόλεων τῆς Σπάρτης ἐγκατέλιπον τὴν Σπάρτην καὶ ἔγειναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηνῶν. Αὗται δὲ αἱ σύμμαχοι πόλεις τῶν Ἀθηνῶν προσέφερον ἔκτοτε εἰς τοὺς Ἀθηναίους φόρον διὰ τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον. Τὸν φόρον δέ, τὸν ὅποιον ὄφειλε νὰ πληρῶνῃ ἐκάστη πόλις, τὸν προσδιώρισε δικαιοτάτα ὁ Ἀριστείδης.

Ὅτε οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης ἔμαθον τὴν προδοτικὴν διαγωγὴν τοῦ Πausανίου, ἀμέσως ἀνεκάλεσαν αὐτὸν εἰς Σπάρτην. Ἄλλ' οὗτος κατῴρθωσε ν' ἀθρωθῆ. Ἐπὶ τέλους ὁμοῦ οἱ ἔφοροι συνέλαβον ἐπιστολὴν τοῦ Πausανίου, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν οὗτος πρὸς τὸν Ἀρτάβαζον. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς δὲ ταύτης φανερὰ πλέον ἀπεδεικνύετο ἡ προδοσία τοῦ Πausανίου. Διὰ τοῦτο οἱ ἔφοροι ἔσπευσαν νὰ συλλάβωσιν αὐτόν. Καὶ κατέφυγε μὲν οὗτος εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς διὰ νὰ σωθῆ, ἀλλ' οἱ ἔφοροι ἀφῆρσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ καὶ περιέκλεισαν τὴν θύραν διὰ τείχους. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ Πausανίας ἀπέθανεν ἐξ αἰτίας. Τοσοῦτο δὲ ἠγχνάκτησαν κατ' αὐτοῦ οἱ Σπαρτιαῖται, ὥστε λέγεται, ὅτι αὐτὴ ἡ μήτηρ του ἔθεσε τὸν πρῶτον λίθον, ὅτε ἤρχισεν ἡ περιτείχισις τῆς θύρας τοῦ ναοῦ.

Θάνατος τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐφημίσθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ ἔνδοξος ἐκείνη νίκη ὀφείλετο κυρίως εἰς τὴν φιλοπατρίαν καὶ μεγα-

λοφοῖαν αὐτοῦ. Πανταχοῦ, ὅπου μετέβη οὗτος μετὰ ταῦτα, ἔλαβε μεγίστας τιμὰς, ἀλλὰ τὴν μεγίστην τιμὴν ἔλαβεν ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν τελευθέντας πρώτους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους παρευρέθησαν ἀπειράριθμοι θεαταὶ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν ἀποικιῶν. Ὅτε δηλαδὴ ἐνερανίσθη εἰς τὸ στάδιον, οἱ θεαταὶ ἀφήσαντες τοὺς ἀγωνιζομένους παρετήρουν αὐτὸν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ τὸν ἐδείκνυσον εἰς τοὺς ξένους χειροκροτοῦντες. Τότε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς συγκινηθεὶς εἶπε πρὸς τοὺς πλησίον του καθημένους φίλους του· «Σήμερον ἀπολαμβάνω τὴν ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνων μου».

Ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν διέμεινεν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη καὶ ἀπελάμβανε πλείστας τιμὰς. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ὅτι ἐσκόπευε νὰ γείνη τύραννος, καὶ ἐξωρίσθη. Κατέφυγε δὲ εἰς τὸ Ἄργος. Ἀλλὰ μετὰ τινα καιρὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν εἰς τὸ Ἄργος ἀνδρας, διὰ νὰ συλλάβωσιν αὐτόν, διότι ἐπίστευσαν τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι κατηγόρησαν αὐτὸν ψευδῶς ὡς συνένοχον τοῦ Πυρσάνιου. Διὰ τοῦτο ὁ Θεμιστοκλῆς ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ Ἀργους καὶ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις κατέφυγεν εἰς τὴν Περσίαν.

Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο τότε ὁ υἱὸς τοῦ Ξέρξου Ἀρταξέρξης, ὅστις καὶ ὑπεδέχθη τὸν Θεμιστοκλέα μετὰ πολλῶν τιμῶν. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ ὁ βασιλεὺς οὗτος διέταξε τὸν Θεμιστοκλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τότε λοιπὸν ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα κατὰ τῆς προσφιλοῦς πατρίδος του, ἔπιε δηλητήριον καὶ ἀπέθικεν ἐν ἡλικίᾳ 65 ἐτῶν (τῷ 458). ἑτάφη δὲ ἐν Μαγνησίᾳ, ἔνθα καὶ τάφος αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆς ἀνηγέρθη. Λέγεται, ὅτι τὰ ὀστέα τοῦ Θεμιστοκλέους

μετεκομίσθησαν ὕστερον ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐτάφησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος Πειραιῶς.

Ὁ δὲ ἀντίπαλος τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ Ἀριστείδης, εἶχεν ἀποθάνῃ οὐκ ἔτη πρὸ αὐτοῦ (τῷ 466). Ἀπέθανε δὲ ὁ ἔντιμος οὗτος ἀνὴρ πενέστατος. Ἡ πόλις ὅμως ὄχι μόνον ἐκήδευσεν αὐτὸν διὰ δημοσίας δαπάνης, ἀλλὰ καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν τέκνων του.

Ὁ Κίμων καὶ αἱ νῆκαί του.

Μετὰ τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὸν Ἀριστείδην διηύθυνε τὰ πράγματα τῶν Ἀθηνῶν ὁ Κίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνὴρ ἀνδρειότατος καὶ φρονιμώτατος. Οὗτος, ἀφ' οὗ ἐξελέχθη στρατηγός, πρῶτον μὲν ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν παραλίῶν τῆς σημερινῆς Μακεδονίας, διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἀπ' ἐκεῖ τοὺς Πέρσας (τῷ 470 π. Χ.). ἔπειτα δὲ διηυθύνθη εἰς τὴν νῆσον Σκυρον καὶ ἐξεδίωξεν ἀπ' ἐκεῖ τοὺς καταστρέφοντας τὴν νῆσον ληστὰς. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀνεκάλυψε τὸν τάφον τοῦ Θησέως καὶ λαβῶν τὰ ὄσῳ αὐτοῦ μετεκομίσεν αὐτὰ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ ἔθαψε πανηγυρικῶς. Ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν του τούτων ὁ Κίμων ἔφερεν εἰς Ἀθήνας πλεῖστα λάφυρα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη πρὸς οὐχύρωσιν καὶ στολισμὸν τῆς πόλεως.

Ὁ Κίμων ἦτο πλουσιώτατος, ἐξώδεσε δὲ τὸν πλοῦτόν του χάριν τοῦ λαοῦ. Ἀφῆρσε τοὺς φράκτας τῶν κήπων του, διὰ νὰ εἰσέρχωνται ἐλευθέρως ξένοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ κόπτωσι καρπούς καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του ἐστρωμένην τράπεζαν καὶ προσεκάλει τοὺς πτωχοὺς νὰ τρώωσιν. Ὅσάκις ἐξήρχετο ἐκ τῆς οἰκίας του, ἠκολούθουν αὐτὸν ὑπηρεταὶ καλῶς ἐνδεδυμένοι, οἱ ὁποῖοι διεμοίραζον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐנדύματα καὶ χρήματα.

Μετὰ ταῦτα ἐξελέχθη ὁ Κίμων στρατηγός, διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Περσῶν. Ἀφ' οὗ

λοιπόν προσέλαβε τριακόσια πλοῖα, ἔπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρυμέδοντος ποταμοῦ συνεκρότησε (τῷ 465 π. Χ.) ναυμαχίαν πρὸς τὸν Περσικὸν στόλον, ὁ ὁποῖος ἀπέτελειτο ἐκ 350 πλοίων. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ὁ Κίμων ἄλλῃ μὲν πλοῖα κατεβύθισεν, ἄλλὰ δὲ ἠνάγκασε νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν, τὰ δὲ λοιπὰ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ὁ Κίμων ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν τοῦ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ κατετρόπωσε τὸν Περσικὸν στρατὸν, ὁ ὁποῖος ἦτο παρατεταγμένος εἰς τὴν παραλίαν. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην ἀμέσως ἔπλευσε πρὸς τὴν Κύπρον καὶ συναντήσας 80 Φοινικικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἤρχοντο πρὸς βοήθειαν τοῦ Περσικοῦ στόλου, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν καὶ κατέστρεψε καὶ αὐτά. Εἰς μίαν λοιπὸν ἡμέραν ὁ Κίμων ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους εἰς δύο ναυμαχίας καὶ μίαν πεζομαχίαν.

Μετὰ τὰ μεγάλα ταῦτα κατορθώματα τοῦ Κίμωνος τοσοῦτον ἐφοβήθησαν οἱ Πέρσαι, ὥστε ἔπαυσαν πλέον οἱ στόλοι των νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας.

Τρίτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.

Ἐξορία τοῦ Κίμωνος.

Κατὰ τὸ ἔτος 454 π. Χ. ἐγείνεν εἰς τὴν Σπάρτην τρομερὸς σεισμός. Ἐκ τοῦ σεισμοῦ τούτου πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἐρημνίσθησαν, πλὴν ὀλίγων, εἴκοσι δὲ χιλιάδες ἀνθρώπων ἐφονεύθησαν. Τὴν εὐκαιρίαν λοιπὸν ταύτην εὐρόντες οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ κατέλαβον τὴν Ἰθώμην. Τιοιουτοτρόπως ἤρχιεν ὁ τρίτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεσε δέκα ἔτη (464—454 π. Χ.).

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ πολιορκοῦντες τὴν Ἰθώμην Σπαρτιαταὶ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν, ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων πόλεων. Τότε ὁ Κίμων, ἐπειδὴ ᾔθελε νὰ στερεώσῃ τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων

καὶ Σπαρτιατῶν ὁμόνοιαν, ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀποστείλωσιν αὐτὸν μετὰ 4 000 ὀπλιτῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι οὗτοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσιν ἀμέσως τὴν Ἰθάμην, οἱ Σπαρτιάται ἐνόμισαν, ὅτι οὗτοι εἶχον συνεννοηθῆ μετὰ τῶν πολιορκουμένων. Διὰ τοῦτο προουφασίσθησαν ὅτι δὲν εἶχον τὴν ἀνάγκην τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀπέπεμψαν αὐτούς, ἐν ᾧ τοὺς ἄλλους συμμάχους δὲν ἀπέπεμψαν. Ἡ περιφρόνησις λοιπὸν αὕτη τῶν Σπαρτιατῶν τοσοῦτον ἐξώργισε τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε ἐξώρισαν τὸν Κίμωνα ἐπὶ δέκα ἔτη ὡς πρωταίτιον τῆς ἐκστρατείας (τῷ 459 π.Χ.).

Ἐπὶ δέκα ἔτη οἱ Μεσσήνιοι ἐπολιορκοῦντο ἐν Ἰθαμῇ καὶ ἀπέκρουον γενναίως τὰς ἐφόδους τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπὶ τέλους ἤμως ἀπέκαμον καὶ συνεβιάσθησαν νὰ ἐξέλθωσι τῆς Πελοποννήσου μετὰ τῶν γυναικῶν των καὶ τῶν παιδῶν των. Κατώκησαν δὲ εἰς Νκύπακτον, τὴν ὁποίαν ἐχορήγησαν εἰς αὐτούς οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἀνάκλησις τοῦ Κίμωνος ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 457 π. Χ. συνεχροτήθη ἐν Τανάγρα μάχη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, ὁ ἐξόριστος Κίμων ἔσπευσε νὰ ὀπλισθῆ, διὰ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ δὲν ἐδέχθησαν αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὁ Κίμων ἀπῆλθεν, ἀφ' οὗ ἀπῆκε τὰ ὄπλα του εἰς ἑκατὸν φίλους του. Οὗτοι δὲ οἱ φίλοι τοῦ Κίμωνος συναθροισθέντες περὶ τῶν ὄπλων αὐτοῦ ἐπολεμήσαν γενναίως καὶ ἐφονεύθησαν πάντες. Ἡ φιλοπατρία αὕτη τοῦ Κίμωνος τοσοῦτον ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε ἀνεκάλεσαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξορίας.

Ὁ Κίμων, ἀφ' οὗ ἐπανάηλθεν εἰς Ἀθήνας, κατώρθωσε νὰ συνομολογηθῆ εἰρήνη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν. Ἐπειτα δὲ ἔπλευσε εἰς τὴν Κύπρον, διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ

έκαί τούς Πέρσας 'Αλλ' ἐν ᾧ ἐπολιόρκει τὸν Κίτιον, ἔλαβε θανατηφόρον τραῦμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέθανε (τῷ 449 π. Χ.). Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τιμῶντες τὸν ἄνδρα μετεκόμισαν τὸ σῶμά του εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκήδευσαν αὐτὸ μεγαλοπρεπῶς.

Περικλῆς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος διηύθυνε τὰ πολιτικὰ πράγματα τῶν Ἀθηῶν ὁ μέγας πολιτικός Περικλῆς, ὁ ὅποιος ἦτο υἱὸς τοῦ Ξυθίππου, τοῦ κινήσαντος τοὺς Πέρσας ἐν Μυκάλῃ. Ὑπῆρξε δὲ ὁ Περικλῆς ὄχι μόνον μέγας πολιτικός, ἀλλὰ καὶ δεινὸς ρήτωρ καὶ ἔξοχος στρατηγὸς καὶ εἶχεν ὅλας τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἔχουσιν οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Ἦτο δηλαδὴ μεγαλόψυχος, φιλόπατρις, σοβαρὸς καὶ ἀτάραχος.

Λέγεται, ὅτι ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν κακοήθης τις Ἀθηναῖος ὑβρίζει τὸν Περικλέα εἰς τὴν ἀγορὰν, μάλιστα δὲ τὴν ἑσπέραν ἠκολούθησεν αὐτὸν μέχρι τῆς οἰκίας του ὑβρίζων καὶ φωνάζων κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς μετ' ἀταραξίας ἤκουε τὰς ὑβρεῖς καὶ, ὅτε ἔφθασε πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας του, διέταξεν ἕνα ἐκ τῶν ὑπηρατῶν του νὰ λάβῃ φωνὸν καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὸν κακοήθη ἐκεῖνον ἄνθρωπον μέχρι τῆς οἰκίας του.

Ὁ Περικλῆς οὐδέποτε ἐφαίνετο ἔξω τῆς οἰκίας του, ἐκτὸς ἂν μετέβαινεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ. Καθ' ἐκάστην δὲ ἡμέραν ἐδέχετο εἰς τὴν οἰκίαν του τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς καλλιτέχνας καὶ συνεζήτει μετ' αὐτῶν περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Τὰς διασκεδάσεις πάντοτε τὰς ἀπέφευγεν.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ μετὰ τοσαύτης εὐγλωττίας ὡμίλει ὁ Περικλῆς, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγαν, ὅτι ὁμίλων ἤτραπτεν, ἐβρόντα καὶ ἔφερεν εἰς τὴν γλῶσσαν του τὸν κεραυνόν. Διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη Ὀλύμπιος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ Περικλέους.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους αἱ Ἀθῆναι ἔφθασαν εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς δόξης, διότι ὁ Περικλῆς ὄχι μόνον κατέστησε τὴν ναυτικὴν δύνάμιν τῶν Ἀθηναίων ἰσχυροτάτην, ἀλλὰ καὶ ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀττικὴν διὰ πλείστων λαμπρῶν ἀριστοτεχνημάτων. Τὰ ἀριστοτεχνήματα δὲ ταῦτα ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε τὰ περισωθέντα λείψανα αὐτῶν θαυμάζει σήμερον ὁ κόσμος.

Ἐπὶ Περικλέους ᾠκοδομήθησαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὁ ἔξοχος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται Παρθενῶν, καὶ τὰ ὡσαύτως ἔξοχα Προπύλαια. Ἐπὶ Περικλέους ἐτελείωσεν ὁ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης (τῆς κοινῶς λεγομένης Ἀπτέρου Νίκης), ὁ ὁποῖος ᾠκοδομήθη πρὸς ἐνθύμῳ τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους. Ἐπὶ Περικλέους ἀνωκοδομεῖτο τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἐρεχθειον, τὸ ὁποῖον ἐτελείωσε τῷ 407 π. Χ., προσέτι δὲ ἀνηγέρθη πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Ὠδεῖον καὶ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον ὁ ναὸς τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς. Ἐπὶ Περικλέους τέλος ἐκαλωπίσθη ὁ Πειραιεύς.

Ἐπὶ ὅλων τῶν καλλιτεχνημάτων τούτων τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν εἶχεν ὁ ἔξοχώτατος καλλιτέχνης καὶ στενωτάτος τοῦ Περικλέους φίλος Φειδίας, ὁ ὁποῖος καὶ ἐστόλισε τὸν Παρθενῶνα δι' ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων. Οὗτος κατεσκεύασε τὸ ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος χρυσελεφάντινον ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ὑψηλότατον χαλκοῦν ἀγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον ἐτοποθετήθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει μεταξὺ Προπυλαίων καὶ Ἐρεχθείου.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ὄχι μόνον αἱ τέχναι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἔφθασαν εἰς τὴν ὑψίστην τελειότητα. Τότε ἀνεφάνησαν αἱ μέγιστοι σοφοί, δηλαδὴ ὁ Σοφοκλῆς, ὁ

Ευριπίδης, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Λυσίας, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἀναξαγόρας ὁ Ἀριστοφάνης καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Πελοποννησιακὸς πόλεμος

Οἱ Σπαρτιατὰι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὴν μεγίστην δύναμιν καὶ δόξαν τῶν Ἀθηναίων. Διὰ τοῦτο ἐμίσουν αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὸν ἐγωϊσμόν τῶν Σπαρτιατῶν. Διὰ τοῦτο ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιατάς. Μικρὰ λοιπὸν ἀφορμὴ ἐχρειάζετο, διὰ ν' ἀρχίσῃ πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων. Δυστυχῶς δὲ ἡ ἀφορμὴ ἐδόθη καὶ τοιοιυτοτρόπως ἤρχισεν ὁ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν καταστρεπτικὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται «Πελοποννησιακὸς πόλεμος». Εἰς τὸν πόλεμον δὲ τοῦτον ἔλαβον μέρος πᾶσαι σχεδὸν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἀλλὰ μὲν ὑπὲρ τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ δὲ ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων.

Εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου τούτου τὰ μέγιστα συνετέλεσε καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, διότι ἐπέωρει τὸν πόλεμον τοῦτον ἀναγκαῖον πρὸς ταπεινώσιν τῆς Σπάρτης. Ἀλλὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου φανερά ἀσθενεῖα ἐνέτηκην εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ ὁποία διήρκεσε τρία σχεδὸν ἔτη καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἄδην χιλιάδας ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας δὲ ταύτης προσεβλήθη καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 60 ἐτῶν (τῷ 429). Τοιοιυτοτρόπως λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν τὸν μεγανέκεινον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου κατὰ τοὺς δεινοὺς ἐκείνους καιροὺς εἶχον μεγίστην ἀνάγκην.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος διήρκεσεν, ἐκτὸς διακοπῶν τινῶν, 27 ἔτη, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 431 μέχρι τοῦ 404 π. Χ. Ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ πολέμου τούτου εἶνε, ὅτι ἐνίκηθησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν νικητῶν νὰ δεχθῶσι σκληροτάτην εἰρήνην. Διὰ τῆς εἰρήνης δηλαδὴ ταύτης ὑπεχρέωθησαν νὰ κρημίσωσι τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ τὰ τοῦ

Πειραιῶς, νὰ παραδώσωσι τὰ πλοῖά των πλὴν δώδεκα, νὰ ἀφήσωσιν ἐλευθέρας ὅλας τὰς ὑπηκόους πόλεις καὶ νὰ ἔχωσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους.

Οἱ τριάκοντα ἐν Ἀθήναις.

Δὲν ἤρκεσεν ἡ καταστροφή, τὴν ὁποίαν ἔπαθον οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' ἀπώλεσαν καὶ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν των. Ὑπεχρεώθησαν Πηληαδῆ ἀμέσως μετὰ τὴν κρήμινσιν τῶν τειχῶν νὰ καταργήσωσι τὸ πολίτευμά των καὶ νὰ ἐκλέξωσι τριάκοντα ἄρχοντας φίλους τῶν Σπαρτιατῶν.

Οὗτοι οἱ τριάκοντα κατ' ἀρχὰς ἐκυβέρνηον τὰς Ἀθήνας καλῶς, ἀλλ' ἔπειτα, ἀφ' οὗ ἔλαβον ἐκ Σπάρτης στρατὸν, ἤρρισαν νὰ καταδιώκωσι καὶ νὰ φονεύωσι τοὺς πλουσίους καὶ πάντας ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἤθελον ν' ἀρπάξωσι τὰς περιουσίας. Διὰ τοῦτο δικαίως ὠνομάσθησαν ὕστερον τύραννοι. Ἐφόνευσαν δὲ οὗτοι ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ὄχι ὀλιγώτερους τῶν 1500 ἀνδρῶν.

Ἐνεκα τῆς θηριωδίας τῶν τυράννων πλεῖστοι φιλελεύθεροι πολῖται ἔφυγον ἐξ Ἀθηνῶν. Εἰς ἐκ τῶν φυγάδων τούτων ἦτο καὶ ὁ Θρασύβουλος, ὁ ὁποῖος μετ' ἄλλων Ἀθηναίων κατέφυγεν εἰς τὰς Θήβας. Οὗτος λοιπὸν θέλων νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τῶν τυράννων κατέλαβε μετὰ 70 ἄλλων φυγάδων τὴν Φυλὴν. Αὕτῃ δὲ ἡ Φυλὴ εἶνε χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς Πάρνητος εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας. Ἀπ' ἐκεῖ ὁ Θρασύβουλος, ἀφ' οὗ ἠῤῥξησε τοὺς ὄπαδούς του εἰς 700, κατέβη εἰς Μουνηχίαν. Καὶ ἔσπευσαν μὲν κατ' αὐτοῦ οἱ τύραννοι μετὰ στρατοῦ, ἀλλ' ἐνίκηθησαν καὶ ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Ἐλευσίνα. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἔλαβε τέλος ἡ τυραννία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία διήρκεσεν ὀκτὼ μῆνας, καὶ ἀποκατέστη πάλιν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα.

Σωκράτης.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἔζη ἐν Ἀθήναις ὁ μέγιστος φιλόσοφος Σωκράτης, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 469 π. Χ.

Ὁ Σωκράτης οὔτε ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας κατήγετο οὔτε πλούσιος ἦτο. Ὁ πατήρ του, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Σωφρονίσκος, ἦτο λιθοξόος, ἡ δὲ μήτηρ του, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Φαιναρέτη, ἦτο μαῖα. Ἡ οἰκία του ἦτο πενιχρὰ καλύθη καὶ ὡς μόνον ἔπιπλον περιεῖχε μίαν εὐτελεῖ κλίνην. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Σωκράτης οὐδὲν τὸ ὠραῖον εἶχεν. Ἦτο ἀσχημος, βραχύς τὸ ἀνάστημα, προγαστρω καὶ εἶχε τοὺς ὤμους εὐρεῖς, τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ ἐξέχοντας, τὴν ῥίνα σιμὴν, τὸ στόμα μέγα καὶ τὰ χεῖλη παχέα. Ἀλλ' εἰς τὸ σῶμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠδίκησεν ἡ φύσις, ὑπῆρχε πνεῦμα θαυμαστὸν καὶ ἀρετῇ ἐξοχωτάτη. Ὁ Σωκράτης δηλαδὴ ἀπέδειξεν, ὅτι κακῶς οἱ Ἕλληνες παρεδέχοντο, ὅτι «οἶα ἡ μορφή τοιαύδε καὶ ἡ ψυχὴ».

Κατὰ τὴν νεότητά του ὁ Σωκράτης ἠκολούθησε τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του, ἔπειτα δὲ ἀφῆκεν αὐτὴν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιωτέρων φιλοσόφων. Διὰ τῆς μελέτης του δὲ καὶ τῆς εὐφυΐας τοῦ ἔγεινε τοιοῦτος, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν εἶπεν, ὅτι σοφώτατος πάντων τῶν ἀνθρώπων ἦτο ὁ Σωκράτης. Ἀφ' οὗ ἔγεινε σοφώτατος, ἐδίδασκε τοὺς νέους δωρεὰν καὶ δημοσίᾳ. Ἐδίδασκε δηλαδὴ εἰς τὰς ὁδοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν τεχνιτῶν καὶ εἰς τὰ γυμνάσια. Τόσῃν δὲ αἰσθησὶν παρεῖχεν ἡ διδασκαλία του εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε πάντοτε παρηκολουθεῖτο ὑπὸ πολλῶν μαθητῶν, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζε φίλους καὶ ἐταίρους. Ἐπειδὴ δὲ ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἐγκρατεία εἶνε ἡ βᾶσις τῆς ἀρετῆς, πρῶτος αὐτὸς ἐδίδε τὸ παράδειγμα τῆς ἐγκρατείας, διότι κατενίκα τὰ πάθη του καὶ ἔζη μετὰ

σκληραγωγίας. Οὐδέποτε δηλαδή ὠργίζετο, ἔτρωγε δὲ τροφήν λιτοτάτην, περιεπάτει ἀνυπόδητος καὶ ἐφόρει τὸ αὐτὸ φόρεμα καὶ ἐν καιρῷ χειρῶνος καὶ ἐν καιρῷ θερούς.

Ἄλλ' ἂν καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ Σωκράτης, εὐρέθησαν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι κατήγγειλαν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὅτι ἐδίδασκεν ἐναντίον τῆς θρησκείας καὶ διεφθειρε τοὺς νέους.

Ὁ Σωκράτης ἀκούσας τὴν κατηγορίαν ταύτην δὲν ἐταράχθη, ἀλλὰ παρουσιασθεὶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀπελογήθη λαμπρῶς καὶ ἀπέδειξε τὴν ἀθρότητα του. Ἄλλ' ἂν καὶ τόσο λαμπρῶς ἀπελογήθη, παραδόξως ἢ πλειονοψηφία τῶν δικαστῶν ἐκηρύχθη κατ' αὐτοῦ. Τὸ δικαστήριον ἀπετελεῖτο ἐκ 556 δικαστῶν· ἐκ τούτων δὲ οἱ μὲν 275 ἔκριναν τὸν κατηγορούμενον ἄθῳον, οἱ δὲ 281 ἔκριναν αὐτὸν ἄξιον θανάτου. Ὡστε διὰ πλειονοψηφίας ἐξ ἑκείνων ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς ἀληθείας καταδικάσθη εἰς θάνατον.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς δίκης ὠδηγήθη ὁ Σωκράτης εἰς τὴν φυλακὴν· ἐν ᾧ δὲ πάντες οἱ μαθηταὶ του ἔκλειον, αὐτὸς μόνος ἐγέλα καὶ μετ' ἀταραξίας ἔλεγε· «Διατὶ κλαίετε; Δὲν γνωρίζετε ὅτι πάντες θ' ἀποθάνωμεν;» Εἰς τὴν φυλακὴν ταύτην ὁ Σωκράτης ἔμεινε τριάκοντα ἡμέρας, διότι τὴν προτεραίαν τῆς δίκης τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηναίων «Πάραλος» εἶχεν ἀποπλεύσῃ εἰς τὴν νῆσον Δῆλον, διὰ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀφιερῶματα τῶν Ἀθηναίων· συμφώνως δὲ πρὸς τὸν νόμον οὐδεμίαν θανατικὴν ποινὴν ἐξετελεῖτο πρὶν ἐπιστρέψῃ τὸ ἱερὸν πλοῖον. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τῶν τριάκοντα ἡμερῶν τακτικῶς ἐπεσκέπτοντο τὸν Σωκράτην οἱ ἀπαρηγόρητοι μαθηταὶ του. Εἰς δ' ἐκ τῶν μαθητῶν του, ὁ Κρίτων, ἄφ' οὗ κατώρθωσε νὰ δωροδοκῆσῃ τὸν δεσμοφύλακα, ἤλθε πρῶτον τινὰ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ παρέκίνησε τὸν Σωκράτην νὰ φύγῃ εἰς Θεσσαλίαν. Ἄλλ' ὁ Σω-

κράτης δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ἀπέδειξε δὲ εἰς τὸν Κρί-
τωνά, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους
τῆς Πατρίδος.

Μέχρι τῆς τελευταίας του στιγμῆς ὁ Σωκράτης ἦτο εὐ-
θυμὸς καὶ ἀτάραχος· καθ' ἑκάστην δὲ ἐδίδασκε τοὺς ἐπι-
σκεπτομένους αὐτὸν μαθητάς του διάφορα ὑψηλὰ ζητήματα
καὶ ἰδίως ὅτι ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος. Κατὰ δὲ τὴν τελευ-
ταίαν στιγμὴν, ὅτε εἰσῆλθεν ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἔφερεν εἰς
αὐτὸν τὸ δηλητήριον, ἐζήτησε νὰ ἐδῇ τὰ τέκνα του διὰ
τελευταίαν φορὰν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐνηγκαλίθη τὰ τέκνα του
καὶ ἐφίλησεν αὐτά, ἔπιε μετ' ἀταρξίας τὸ δηλητήριον καὶ
ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν (τῷ 399).

Κύρου ἀνάβασις.

Κατὰ τὸ ἔτος 405 π. Χ. βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔγεινεν
Ἄρταξέρξης ὁ Β'. Τὸν βασιλέα τοῦτον ἀπεφάσισε νὰ ἐκ-
θρονίσῃ ὁ ἀδελφὸς του Κύρος, ὁ ὁποῖος ἦτο σατράπης τῆς
Φρυγίας, Λυδίας καὶ Καππαδοκίας. Διὰ νὰ κατορθώσῃ δὲ
τοῦτο ὁ Κύρος προητοίμασε στρατὸν ἐξ 100 000 βαρβάρων
καὶ ἐστρατολόγησε 13 000 Ἕλληνας μισθοφόρους. Τούτους
δὲ τοὺς Ἕλληνας διηύθυνον Ἕλληνες στρατηγοί, ἐκ τῶν
ἁποίων πρῶτος ἦτο ὁ Λακεδαιμόνιος Κλέαρχος. Μετὰ τοῦ
στρατοῦ λοιπὸν τούτου προχωρῶν ὁ Κύρος ἐκ τῆς Μικρῆς
Ἀσίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας συνῆψεν εἰς τὰ Κού-
ναξα τῆς Βαβυλωνίας πεισματώδη μάχην πρὸς τὸν στρατὸν
τοῦ ἀδελφοῦ του (τῷ 401 π. Χ.). Εἰς τὴν μάχην δὲ ταύ-
την οἱ Ἕλληνες ἐνίκων, ἀλλ' ἐφονεύθη ὁ Κύρος. Διὰ τοῦτο
οἱ μετὰ τοῦ Κύρου βάρβαροι ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου οἱ Ἕλληνες στρατηγοί
συνελήφθησαν διὰ δόλου ὑπὸ τοῦ σατράπου Τισσαφέρνους καὶ
ἐθανατώθησαν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ ἔμειναν ἄνευ
στρατηγοῦ, δὲν παρεδόθησαν. Ἀμέσως ἐξέλεξαν οὗτοι νέους

στρατηγούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπισημότερος ἦτο ὁ Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, ὅστις εἶχε παρακολουθήσῃ τὸν Κύρον χάριν περιηγήσεως. Τότε λοιπὸν ἤρχιτεν ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ὑπέφερον τὰ πάνδεινα ἐκ τοῦ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῶν ἐπιθεσεων τῶν ἐχθρῶν. Τέλος δέ, ἀφ' οὗ διήλθον ὄρη χιονοσκεπῆ καὶ ποταμούς ὀρητικούς, ἔφθασαν μετὰ πολλοὺς κινδύνους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν Τραπεζοῦντα καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸ Βυζάντιον.

Θῆβαι. Πελοπίδας. Ἐπαμεινώνδας.

Ἐν ᾧ οἱ Σπαρτιαῖται οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχον κατὰ τῶν Θηβαίων, ὁ στρατηγὸς τῆς Σπάρτης Φοιβίδας διερχόμενος διὰ τῆς Βιωτικῆς μετὰ τριῶν χιλιάδων Σπαρτιατῶν, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Μακεδονίαν, κατέλαβε δολίως τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν Κκαδμεῖαν. Διέπραξε δὲ τὴν αὐθαίρετον ταύτην πρᾶξιν ὁ Φοιβίδας, διότι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ ἐκείνους τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν φίλοι τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ νὰ καταδιώξῃ ἐκείνους, εἰ ὅποιοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἀφ' οὗ κατελήφθη ἡ Κκαδμεῖα, πάντες ὅσοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Σπαρτιατῶν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὸν θάνατον, ἔφυγον εἰς Ἀθήνας. Ἦταν δὲ οὗτοι 300 περίπου. Ἐπειδὴ δὲ ἕλκεαι Ἑλληνικαὶ πόλεις ἠγανάκτησαν διὰ τὴν αὐθαίρετον ταύτην πρᾶξιν τοῦ Φοιβίδου, ἡ Σπάρτη, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι καὶ αὐτὴ ἠγανάκτητεν, ἀφήρισε παρὰ τοῦ Φοιβίδου τὸ στρατηγικὸν ἀξίωμα καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν νὰ πληρώσῃ πρόστιμον. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶνε, ὅτι ἡ Σπάρτη, ἂν καὶ ἐθεώρησεν ὡς αὐθαίρετον τὴν πρᾶξιν τοῦ Φοιβίδου καὶ ἐτιμώρησεν αὐτόν, ἐξηκολούθει νὰ κατέχῃ τὴν Κκαδμεῖαν.

Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη οἱ Σπαρτιαῖται κατεῖχον τὴν Κκαδμεῖαν καὶ ἐπροστάτευον τοὺς φίλους των ἄρχοντας τῶν Θηβῶν, οἱ ὅποιοι ἐτυράνουν τὸν λαόν. Ὀνομάζοντο δὲ οἱ ἄρχοντες οὗ-

τοι τῶν Θηβῶν πολέμαρχοι καὶ ἦσαν τρεῖς. Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους 379 π. Χ. δώδεκα ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις φυγάδων Θηβαίων, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Πελοπίδας, ἐνεδύθησαν ὡς κυνηγοὶ καὶ τοιοῦτοτρόπως μετρημισμένοι ἦλθον ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὰς Θήβας. Ἐκεῖ δέ, ἀφ' οὗ ἠνώθησαν μετ' ἄλλων συνωμοτῶν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν πολεμάρχων καὶ ἔσφαζαν αὐτούς· ἔπειτα δὲ ἐπολιόρκησαν τὴν Καδμείαν καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ἐντὸς αὐτῆς Σπαρτιάτας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Σπάρτην.

Ἡ ὑπερήφανος Σπάρτη διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην ἠγανάκτητε πολὺ καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Θηβαίους. Ἄλλ' ἂν καὶ πολλακίς ἀπέστειλε στρατὸν κατὰ τῶν Θηβαίων, δὲν κατώρθωσε νὰ μίχησῃ αὐτούς, διότι αἱ Θηβαῖοι εἶχον δύο ἐνδόξους στρατηγοὺς, τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν μεγάλωφρονα καὶ ἀνδρεῖον Ἐπαμεινώνδαν.

Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη.

Οἱ Θηβαῖοι διὰ τῶν δύο ἐνδόξων στρατηγῶν τῶν, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου, κατώρθωσαν νὰ ὑποταξῶσιν ὅλας τὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας. Ἡ Σπάρτη λοιπόν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν πρόσδον τῶν Θηβαίων, ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον μετὰ 14 000 Σπαρτιατῶν καὶ συμμάχων. Ἄλλ' ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας μετὰ 6 400 Θηβαίων ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ στρατοῦ τούτου εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ κατετρόπωσαν αὐτὸν (τῷ 371 π. Χ.). Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν χίλιοι ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος, καὶ τρεῖς χιλιάδες ἐκ τῶν συμμάχων.

Διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης νίκης οἱ Θηβαῖοι ἐγείναν ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐταπείνωσαν τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι ἕως τότε ἐκαυχῶντο, ὅτι οὐδέποτε ἐνίκηθησαν.

Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη.

Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ὁ Ἐπαμεινώνδας τρεῖς φορὰς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Εἰς μίαν μάλιστα ἐκ τῶν εἰσβολῶν του ἔφθασε πρὸ τῆς Σπάρτης. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 362 εἰσέβαλε καὶ τετάρτην φορὰν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁπότε πάλιν ἔφθασε πρὸ τῆς Σπάρτης. Ἄλλ' ἐκεῖ πρὸ τῆς Σπάρτης εὗρε μεγίστην ἀντίστασιν. Διὰ τοῦτο ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μαντινείαν. Ἐκεῖ δὲ ἐν Μαντινείᾳ κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους 362 π. Χ. συνεκροτήθη φοβερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Σπαρτιῆται ἐνίκηθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Θηβαίων. Ἄλλ' εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐπληγώθη ὁ Ἐπαμεινώνδας θανασίμως εἰς τὸ στήθος διὰ δέματα. Καὶ ἀπεσπάσθη μὲν τὸ δόρυ ἀμέσως, ἀλλ' ἡ αἰχμὴ αὐτοῦ ἔμεινεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Διὰ τοῦτο ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἀμέσως μετεκομίσθη ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου οἱ ἰατροὶ ἐγνωμοδότησαν, ὅτι, ἐὰν ἀποσπασθῇ ἡ αἰχμὴ, θά ἐπέλθῃ ὁ θάνατος. Τὰς λέξεις ταύτας τῶν ἰατρῶν ἀκούσας ὁ Ἐπαμεινώνδας ἠρώτησε τίνες ἐνίκησαν καὶ ἐὰν ἐσώθῃ ἡ ἀσπίς του. Ἀφ' οὗ δὲ ἤκουσεν, ὅτι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν καὶ ἡ ἀσπίς του ἐσώθῃ, εἶπε «καίρὸς εἶνε νὰ ἀποθάνω» καὶ διέταξε ν' ἀποσπάσῃ τὴν αἰχμὴν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς ἐκ τῶν θρηνούντων φίλων του, εἶπεν «ἀποθνήσκεις ἄτεκνος, Ἐπαμεινώνδα», ὁ Ἐπαμεινώνδας εἶπεν «ἀφίνω δύο θυγατέρας, τὴν ἐν Λεύκτροις νίκην καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ». Τέλος ἡ αἰχμὴ ἀπεσπάσθη καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐξέπνευσεν.

Ἐν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἶχε φανευθῆ καὶ ὁ Πελοπίδας πολεμῶν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀνδρῶν αἱ Θηβαὶ ἀπώλεσαν τὴν δυνάμιν των καὶ τὴν δοξάν των.

Φίλιππος ὁ Β΄.

Μέγισται πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀνεδείχθησαν, ὡς εἶδομεν, ἡ Σπάρτη, αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θηβαί. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ ἕνεκα τῶν ἀκαταπαύστων πολέμων ἀπώλεσαν τὰς δυνάμεις των. Ἐν ᾧ λοιπὸν αἱ μέγισται αὐταὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἶχον καταπέση, ἀνεράνη πρὸς βορρᾶν νέα δύναμις ἰσχυρά, ἡ Μακεδονία, τῆς ὁποίας βασιλεὺς κατὰ τὸ ἔτος 359 π. Χ. ἔγεινε Φίλιππος ὁ Β΄.

Ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ γείνη ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐνώσῃ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Μακεδονικὰ στρατεύματα, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν Περσίαν. Διὰ παντὸς λοιπὸν μέσου προσεπάθει νὰ περιποιῆται τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἐζήτηε ἀφαρμὴν ἢ ἀναμιχθῆ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τέλους δὲ κατώρθωσε τοῦτο, διότι προσεκλήθη καὶ ἐβοήθησε τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουσαν τότε κατὰ τῶν Φωκίων. Ἐπολέμουσαν δὲ τότε οἱ Θηβαῖοι πρὸς τοὺς Φωκεῖς, διότι ἐτόλμησαν οἱ Φωκεῖς οὗτοι νὰ καλλιεργήσωσι μέρος γῆς, τὸ ὅποτον ἀνήκεν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὗτος δ' ὁ πόλεμος ὠνομάσθη ἱερός.

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.

Δὲν παρήλθον πολλὰ ἔτη, ὅποτε ὁ Φίλιππος εἰσέβαλε πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰσέβαλε δὲ, διότι προσεκλήθη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Λοκροὺς τῆς Ἀμφίσσης, οἱ ὅποιοι ὡσαύτως ἐκαλλιέργησαν μέρος γῆς, τὸ ὅποτον ἀνήκεν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλ' αἴφνης ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐνίκησε τοὺς Ἀμφισσεῖς, κατέλαβε τὴν ὀχυρὰν Ἐλατείαν τῆς Φωκίδος (τὸ σημερινὸν Δραχμάνι τοῦ δήμου Ἐλατείας τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος).

Πάντες οἱ Ἕλληνες τότε, ἅμα ἔλαβον τὴν εἶδησιν ταύ-

την, κατετρόμκξαν. Ἀμέσως λοιπὸν διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐξοχωτάτου ῥήτορος Δημοσθένους αἱ Ἀθηναὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Θηβῶν καὶ ἄλλων τινῶν πόλεων καὶ ἀπέτελεσαν στρατὸν ἐκ 40 000 ἀνδρῶν. Ὁ στρατὸς οὗτος ὄρμηξ κατὰ τοῦ Φιλίππου, ὅστις εὐρίσκετο εἰς τὴν Χαϊρώνειαν μετὰ 30 000 πεζῶν καὶ 2 000 ἰππέων, καὶ συνάπτει πεισματῶδη πρὸς αὐτὸν μάχην (τῷ 338 π. Χ.). Ἄλλ' ἂν καὶ ἐπολέμησαν γενναίως οἱ Ἕλληνες, ὁ Φίλιππος ἐνίκησε καὶ διὰ τῆς νίκης του ταύτης ἐταπείνωσε τὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ τὴν νίκην του ταύτην ὁ Φίλιππος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μὴν του ἐπιθυμία ἦτο νὰ κατακτήσῃ τὴν Περσίαν. Διὰ τοῦτο ἐζήτησε μόνον παρὰ τῶν Ἑλλήνων ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ἀρχιστράτηγόν των διὰ τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Συνήλθον λοιπὸν εἰς τὴν Κόρινθον ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον.

Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἤρχιζε νὰ προετοιμάζηται διὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν. Ἄλλ' αἴφνης, ἐν ᾧ προητοιμάζετο, ἔδολοφονήθη ὑπὸ τινος τῶν σωματοφυλάκων του (τῷ 336 π. Χ.).

Πρὸς αἰωνίαν μνήμην τῶν πεσόντων εἰς τὴν ἐν Χαϊρωνείᾳ μάχην Ἑλλήνων ἔστησαν μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἐν Χαϊρωνείᾳ μέγιστον λίθινον λέοντα. Τοῦ λέοντος ἐκείνου τὰ λείψανα σφύονται μέχρι σήμερον.

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἔγεινεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε εικοσαετῆς τὴν ἡλικίαν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τὰς ἐξοχωτάτας ἀρετάς, ἠτύχησε δὲ νὰ λάβῃ καὶ καλὴν ἀνατροφὴν ὑπὸ τῶν διδασκάλων του. Διδάσκαλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ὁ μέγιστος φιλόσοφος Ἀριστοτέλης.

Ότε ὁ Ἀλέξανδρος παρέλαβε τὴν βασιλείαν, πολλοὶ ἰσχυροὶ ἐνήργουν ν' ἀρπάξωσι τὴν βασιλείαν, οἱ δὲ λαοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὑποταχθῆ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, ἐπανεστάτησαν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ταχέως καὶ τοὺς ἐχθροὺς του ἐταπείνωσε καὶ τοὺς ἀποστατήσαντας λαοὺς ὑπέταξεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὰ ὄπλα κατ' αὐτοῦ, ἐξεστράτευσε καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατέστρεψε τὰς Θήβας. Ἐκ Θηβῶν δὲ μετέβη εἰς Κόρινθον, ὅπου αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι ἀνεκήρυξαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον διὰ τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον.

Ἐκστρατεῖαι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, παρεσκευάσθη διὰ τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείαν. Ἐν ἔτει λοιπὸν 334 παραλαβὼν 30 000 πεζοὺς καὶ 5 000 ἵππεις διέβη τὸν Ἑλλήσποντον καὶ προухώρησεν εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμόν, ὅπου ἦτο παρατεταγμένος ὁ Περσικὸς στρατός, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἐξ 110 000 ἀνδρῶν. Ἐκεῖ δὲ ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν Περσῶν νικᾷ αὐτοὺς κατὰ κράτος. Ἐπεσον δὲ ἐκ μὲν τῶν Περσῶν 20 000 πεζοὶ καὶ 2 500 ἵππεις, ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων μόνον 115.

Μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξεν ὅλας τὰς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἑλληνικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὑποτεταγμέναι εἰς τοὺς Πέρσας. Μετὰ δὲ ταῦτα προχωρῶν καὶ κυριεῦων πόλεις ἔφθασε διὰ τῆς Φρυγίας εἰς τὴν πόλιν Γόρδιον, ὅπου ὑπῆρχεν ἄμαξα ἀρχαίου βασιλέως. Ἐπὶ τοῦ ἄμμου τῆς ἀμάξης ταύτης (ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος δηλαδὴ ξύλου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐζεύγνυντο οἱ ἵπποι) ἦτο δεδεδεμένος διὰ φλοιοῦ κρηνέας (κρηνῆς) δεσμὸς (κόμβος), ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Γόρδιος δεσμὸς. Τὸν δεσμὸν τοῦτον οὐδεὶς ἠδύναται νὰ λύσῃ. Εἶχε δὲ δοθῆ χρησμός, ὅστις ᾠριζεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ λύσῃ τὸν δεσμὸν ἔμελλε νὰ γείνη κίριος

δλης τῆς Ἀσίας. Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπὸν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν χρησμὸν, ἔκοψε τὸν δεσμὸν διὰ τοῦ ξίφους του.

Ἀναχωρήσας ἐκ Γορδίου ὁ Ἀλέξανδρος ἔφησεν εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν Ταρσόν. Ἐδῶ δὲ ἠσθένησε βρέως, διότι ἐλούσθη εἰς τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Κύνου, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐσώθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ του Φιλίππου τοῦ Ἀκαρνᾶνος.

Λέγεται ὅτι, ὅτε ὁ ἱατρὸς οὗτος προητοίμαζε δραστικὸν φάρμακον, διὰ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἔλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ του Παρμενίωνος. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Παρμενίων ἔγραφε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προφυλάττῃται ἀπὸ τοῦ ἱατροῦ Φιλίππου, διότι ὁ ἱατρὸς οὗτος ἐδωροδοκῆθη ὑπὸ τῶν Περσῶν νὰ τὸν δηλητηριάσῃ. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πεποιθήσῃ εἰς τὴν εὐκρίνειαν τοῦ ἱατροῦ του. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, ἔθεσεν αὐτὴν ὑποκάτω τοῦ προσκεφαλαίου του, ἔπειτα δέ, ἀφ' οὗ ἠτοιμάσθη τὸ φάρμακον, διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἱατρὸν τὴν ἐπιστολὴν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἀνευ ταραχῆς ἔλαβε τὸ ποτήριον. Τοιοιουτρόπως δέ, ἐν ᾧ ὁ ἱατρὸς ἀνεγίνωσκεν, ἐκεῖνος ἔπινε τὸ φάρμακον. Ἡ πίστις αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν ἱατρὸν του ἔσωσε τὸν Ἀλέξανδρον, διότι διὰ τοῦ φαρμάκου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη οὗτος ἐντελῶς.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος (τῷ 333) κατετρόπως πλησίον τῆς Ἰσοῦ τὸν βασιλεῦς τῶν Περσῶν Δαρεῖον ὀδηγοῦντα 400 000 πεζοὺς καὶ 100 000 ἵππους. Εἰς τὴν μάχην ταυέφρονεύθησαν 60 000 Πέρσαι καὶ ἠχμαλωτίσθησαν 40 000. Ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐφρονεύθησαν μόνον 450. Ἐκεῖ ἠχμαλωτίσθη καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ θυγατέρες καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Δαρείου. Πρὸς τὰς ἀχμαλώτους ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη εὐγενέστατος.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Συ-

ρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Πηλαιστίνην. Ἄπ' ἐκεῖ δὲ εἰσ-
ῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἄνευ πολέμου ἔγεινε κύριος αὐ-
τῆς. Ἐκ τῆς Αἴγυπτου ὕστερον μετὰ 40 000 πεζῶν καὶ
7 000 ἵππέων ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ συνῆψε πρὸς
τὸν Δαρεῖον μάχην φονικωτάτην παρὰ τὰ Γαυγάμηλα πλη-
σίον τῆς Ἀσσυριακῆς πόλεως τῶν Ἀρβήλων. Εἰς τὴν μά-
χην ταύτην ἐφονεύθησαν 30 000 Πέρσαι.

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος κατέλαβε τὴν
Βαβυλῶνα, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας πρωτευούσας τῆς Περ-
σίας δηλαδὴ τὰ Σοῦσα καὶ τὴν Περσέπολιν· ἔλαβε δ' ἐκ τῶν
πόλεων τούτων πλείστους θησαυρούς. Μετὰ δὲ ταῦτα προ-
χώρησεν εἰς τὴν Μηδίαν, διὰ τὴν ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ Δαρείου,
ὁ ὁποῖος εὕρισκετο εἰς τὰ Ἐκβάτανα. Ἄλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς
τὰ Ἐκβάτανα, ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἀναχωρήσῃ.

Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος παρέμεινεν ἐπὶ ὀλί-
γας ἡμέρας ἡμέρας, διὰ τὴν ἀναπαυθῆ ὁ στρατός του. Ἄλλ' ἔ-
δῶ εὕρισκόμενος μανθάνει αἴρνης ὅτι ὁ σατράπης τῶν Βα-
κτριῶν Βῆστος συνέλαβε τὸν Δαρεῖον αἰχμάλωτον. Ἀμέσως
λοιπὸν σπεύδει πρὸς καταδίωξιν τοῦ Βῆστου καὶ ἐπὶ τέλους
καταφθάνει τὴν βασιλικὴν ἀμάξην, διὰ τῆς ὁποίας μετεφέ-
ρετο ὁ αἰχμάλωτος Δαρεῖος. Ἄλλ' ὁ Βῆστος, πρὶν κατα-
φθᾶν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, κατεπλήγωσε τὸν ἀτυχῆ αἰχμά-
λωτόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Βακτριανήν. Διὰ τοῦτο ὁ
Ἀλέξανδρος εὔρε τὸν Δαρεῖον ἐντὸς τῆς ἀμάξης νεκρόν. Λέ-
γεται δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸ πτώμα τοῦ ἀντιπάλου
του ἐδάκρυσε καί, ἄρ' οὐ ἐκάλυψεν αὐτὴ διὰ τῆς χλαμύδος
του, διέταξε νὰ ταφῆ εἰς τὴν Περσέπολιν μετὰ βασιλικῶν
τιμῶν. Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξιν τοῦ Βῆσ-
του καὶ ἐπὶ τέλους συνέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δαρείου. Οὗτος δὲ ἐκδικούμενος τὸν Βῆσ-
τον κατεδασάνισεν αὐτὸν καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἐθανάτωσεν.
Ἐπὶ δύο ἔτη διέμεινεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ βόρεια ἐκεῖνα

μέρη και υπέταξεν αὐτά. Τοιουτοτρόπως ἔγεινε κύριος ὅλου τοῦ Περσικοῦ κράτους. Ἐν Βακτριανῇ δ' εὐρισκόμενος ἐνυμφεύθη τὴν ὠραιοτάτην Ῥωξάνην. Μετὰ ταῦτα διηυθύνθη εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ μάλιστα ἔφθασε μέχρι τοῦ Ὑφάσιοι ποταμοῦ. Ἄλλ' ἐκεῖ εἶδεν ὅτι ὁ στρατός του εἶχε βαρυνθῆ. Διὰ τοῦτο ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σούσα. Ἐκεῖ δὲ ἐνυμφεύθη τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα τοῦ Δαρείου Βαρσίνην.

Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Διάδοχοι αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν Σούσων ὁ Ἀλέξανδρος μετέβη εἰς τὰ Ἐκβά-
 τανα. Ἐκεῖ δὲ ἀπέθνηεν ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Ἡφαιστίων.
 Διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του τούτου τοσαύτην λύπην
 ἠσθάνθη, ὥστε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινεν ἄσιτος καὶ ἄφωνος
 πλησίον τοῦ νεκροῦ. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὴν Βαβυλῶνα,
 ὅπου ἦλθον πρέσβεις ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν μερῶν τοῦ κόσμου,
 οἱ ὅποιοι ἐκόμισαν εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα καὶ ἐστεφάνωσαν
 αὐτὸν διὰ τὰ κατορθώματά του. Ἐκεῖ εἰς τὴν Βαβυλῶνα
 εὐρισκόμενος ἤρχισε νὰ ἐργάζεται δραστηρίως, διὰ νὰ τα-
 κτοποιήσῃ τὸ ἀπέραντον κράτος του, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐπι-
 χειρήσῃ νέας ἐκστρατείας. Ἄλλ' ἀτυχῶς ἕνεκα τῶν κακο-
 παθειῶν, τὰς ὁποίας υπέστη εἰς τὰς ὑπερανθρώπους ἐκστρα-
 τείας του, ἠσθένησε καὶ ἀπέθανε (τῷ 323) ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσε δώδεκα ἔτη καὶ ἄκτῳ μῆνας,
 κατῴρθωσε δὲ κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα τόσον πολλὰ
 καὶ θαυμαστά κατορθώματα, ὅσα καὶ ὅποια οὐδεὶς ἄλλος
 βασιλεὺς κατῴρθωσεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Ὡστε δικαίως
 ἡ ἱστορία ὠνόμασεν αὐτὸν Μέγαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ ἐπιφανέ-
 σταται στρατηγοὶ του ἀνηγόρευσαν βασιλεῆ τὸν ἑτεροθαλῆ
 ἀδελφὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀρριδαίου, τὸν ὅποιον ὠνόμασαν
 Φίλιππον, καὶ τὸν ἐκ τῆς Ῥωξάνης υἱὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ

ὁποῖος ἐγεννήθη μετὰ ἓνα μῆνα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὠνομάσθη Ἀλέξανδρος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἀρριδαῖος ἦτο βλάξ, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο νήπιον, διορίσθη ἐπίτροπος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ὁ στρατηγὸς Περδίκας. Οὗτος δέ, ἀφ' οὗ ἔγεινεν ἐπίτροπος, διεμοίρασε τὸ κράτος εἰς τοὺς ἐπιφανεστάτους στρατηγοὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπὶ τέλους δὲ τῷ 301 π. Χ. τὸ Μακεδονικὸν κράτος διηρέθη εἰς τέσσαρα βασίλεια, τὸ τῆς Αἰγύπτου, τὸ τῆς Συρίας, τὸ τῆς Θράκης καὶ τὸ τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Αἰτωλικὴ καὶ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία.

Ἐν ὧσφ ἡ Μακεδονία ἦτο κράτος ἰσχυρόν, ἡ Ἑλλὰς ἀπὸλυτον ἐλευθερίαν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ὑπετάσσετο εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Πολλάκις πόλεις τινὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως αἱ Ἀθῆναι ἔλαβον τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Μακεδόνων, διὰ τὴν ἀνακτῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ κατορθώσωσιν.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους Ἑλληνικαὶ τινες πόλεις διὰ νὰ ἔχωσι τὴν ἐλευθερίαν των, συνεδέθησαν μετὰ τῶν διαστενῆς συμμαχίας καὶ ἀπετέλεσαν συμπολιτείας. Τοιαῦται συμπολιτείαί ἐγένιναν δύο, ἡ Αἰτωλικὴ καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ. Ταύτης δὲ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ψυχὴ ἦτο ὁ ἐκ Σικυῶνος Ἄρατος, ὁ ὁποῖος ἐξεδίωξεν ἀπὸ τῶν πλείστων Ἑλληνικῶν πόλεων τὰς Μακεδονικὰς φρουράς καὶ διὰ τῆς μεγάλης του δραστηριότητος κατέστησε τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν ἰσχυράν.

Ἡ μόνη ἐπιθυμία τοῦ Ἀράτου ἦτο νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες ὁμόνοιαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ δύο συμπολιτείαὶ ὁμόνοιαν δὲν εἶχον. Ἐνεκα δὲ τῆς διχονοίας ταύτης τῶν δύο συμπολιτειῶν ἐγένινεν ὁ λεγόμενος συμμαχικὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος διήρκεσε τρία ἔτη (220—217 π. Χ.).

Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Ἐν ᾧ αἱ Ἑλληνικαὶ συμπολιτεῖαι κατεστρέφοντο δι' ἐμφυλίων πολέμων, τὴν δὲ Μακεδονίαν ἐκυβέρνησαν βασιλεῖς ἀπερίσκεπτοι, ἀνεράνησαν ἐκ τῆς Ἰταλίας φοβεροὶ ἐχθροί, οἱ Ῥωμαῖοι. Οὗτοι ἐπωφεληθέντες ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὗρισκοντο οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μακεδόνες, ἤρχισαν νὰ ὑποτάσσωσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ἔτος 197 π. Χ. ἐταπεινώσαν τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἔτος 148 π. Χ. καθυπέταξαν. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 146 κατετρόπωσαν πλησίον τῆς Κορίνθου τὰ στρατεύματα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ ἐπὶ τέλους ἐκυρίευσαν τὴν πλούσιαν Κόρινθον, τὴν ὁποίαν καὶ κατέστρεψαν.

Στρατηγὸς τῶν κυριευσάντων τὴν Κόρινθον Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἦτο ὁ ὤμος Μόμμιος. Οὗτος ὅσους μὲν ἐκ τῶν ἀνδρῶν εὗρεν εἰς τὴν Κόρινθον τοὺς ἐφόνευσε, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ παιδιὰ ἐξήνδραπόδισε. Τέλος δὲ, ἀφ' οὗ ἀφήρεσε πάντα τὰ ἐν Κόρινθῳ λαμπρότατα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, διέταξε τὰ στρατεύματά του νὰ πυρπολήσωσι τὴν πόλιν. Τοσοῦτον ἀπαίδευτος καὶ ἀγροῦκος ἦτο ὁ σκληρὸς Μόμμιος, ὥστε λέγεται ὅτι εἶπεν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μετεκρίμιζον τὰ ἀγάλματα τῆς Κορίνθου εἰς τὴν Ῥώμην: «Προσέχετε νὰ μὴ σπάσητε αὐτά, διότι θὰ ὑποχρεωθῆτε νὰ κατασκευάσητε ἄλλα τοιαῦτα». Ἐνόμιζε δηλαδὴ ὁ ἀπαίδευτος οὗτος ἀνὴρ, ὅτι τὰ ἀριστουργήματα ἐκεῖνα κατεσκευάζοντο μεθ' ὅσης εὐκολίας κατασκευάζονται αἱ πλίνθοι καὶ οἱ κέραμοι.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου ἡ Ἑλλάς δὲν ἔγεινεν ἀμέσως ἐπαρχία Ῥωμαϊκή. Μόνη ἡ Κορινθία χώρα ἔγεινε κτήσις Ῥωμαϊκή, αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος διετήρησαν

ἐλευθερίαν τινὰ καὶ ἐθεωροῦντο σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἐπλήρωνον φόρον εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσιν τι ἄνευ τῆς θελήσεως τῆς Ῥώμης. Καθ' ὀλοκληρίαν δ' ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι ἔμειναν μόνον αἱ Ἀθήναι καὶ ἡ Σπάρτη. Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 20 ἔτος π.Χ., ὅτε αὐτοκράτωρ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἦτο ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος, ἡ Ἑλλάς ἔγεινεν ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ καὶ ὠνομάσθη Ἀχαΐα· ἔκτοτε δὲ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ Ῥωμαίου ἀνθυπάτου. Μόνον δὲ αἱ Ἀθήναι καὶ ἡ Σπάρτη διετήρησαν καὶ πάλιν τὸ δικαίωμα νὰ διοικῶνται κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων πολιτῶν.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἂν καὶ ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δὲν ἔπαυσε νὰ προοδεύῃ εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας. Αἱ Ἀθήναι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον περίφημα σχολεῖα. Εἰς τὰ σχολεῖα δὲ ταῦτα πλεῖστοι πλούσιοι Ῥωμαῖοι ἀπέστελλον καὶ ἐξεπαίδευον τὰ τέκνα των.

Διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτε αὐτοκράτωρ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἦτο ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστος, ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἤρχισαν νὰ κηρύττωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ ἔθνη, πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Διεδόθη δὲ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι μόνη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦτο διαδεδομένη εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ὡστε ὁ Ἑλληνισμὸς διὰ τῆς γλώσσης του ὄχι μόνον ἐλεύθερος, ἀλλὰ καὶ ὑπόδουλος ὠφέλησε τὴν ἀνθρωπότητα.

Digitized by eGangotri, www.egangotri.org